

SAYI: 3

EYLÜL 2019

IspartaRam

Isparta Rehberlik ve Araştırma Merkezi Eğitim ve Kültür Dergisi

- Zekâ Testlerinin Tarihsel Gelişimi
- Terapötik Kartların İyileştirici Gücü
- Teknoloji Devri Mi? Taş Devri Mi?
- Boşanma Süreci ve Beraberinde Getirdikleri
- Çocukluk Korkuları Nasıl Ortaya Çıkar?

*Başöğretmen Mustafa Kemal Atatürk
Afyon'da Öğrencilerin Önünden Geçerken
20 Kasım 1937*

Değerli Öğretmenler, Sayın Velilerimiz ve Sevgili Öğrenciler;

Eğitimin tüm paydaşlarının büyük bir özveri gösterecekleri, fedakârlıklarıyla donatacakları bir eğitim-öğretim yılına daha başlamanın gurur ve mutluluğunu hep birlikte gönülden yaşıyoruz .Geleceğimizin teminatı olan öğrencilerimizin araştıran, sorgulayan, üreten bireyler olarak yetişmesi en büyük beklentilerimizdendir. Bu duygu ve düşüncelerle, başta sevgili öğrencilerimiz olmak üzere eğitimin tüm paydaşlarının 2019-2020 eğitim –öğretim yılını kutlar, başarılı bir eğitim-öğretim dönemi dileriz.

IspartaRam Yayın Kurulu

KAPAK RESMİNE DAİR...

1915 senesi...I. Dünya Savaşı'nın en kanlı yaşandığı günler...Bir eğitimci, büyük özveriyle savaşın yarattığı ölüm kalım mücadelesi içindeki bir ülkenin, zeka testi geliştirebilmesi ve kullanabilmesine dair ilk adımı attı. Yapılan bu çalışma, dönemin şartları göz önünde bulundurulduğunda dünya üzerindeki çoğu ülkeden önce gerçekleştirilmiş değerli bir çalışmaydı.

100 yıl önce atılan o adım, 100 yıl sonra yerli zeka testinin geliştirilmesi ile hedefine ulaştı. O eğitimci İbrahim Aleattin Gövsa'ydı...

Not: Gazi Mustafa Kemal Atatürk fotoğrafı <http://www.meb.gov.tr/ataturk/Fotograflar/EgitimKultur#gallery-43> adresinden alıntılanmıştır.

IspartaRam

SAHİBİ

Isparta
Rehberlik ve Araştırma Merkezi Adına

Sedat YILMAZ
Kurum Müdürü

EDİTÖR

Anıl KELEŞ
Rehberlik Hizmetleri Bölüm Başkanı

YAYIN EKİBİ

Gökhan AKGÜN
Özlem YALÇIN
R. Saim DALBAY

DİZGİ-LOGO-TASARIM

Gökhan AKGÜN

ADRES:

Pirimehmet Mah. 107. Cad. No:25

Merkez/ISPARTA

Telefon: 0 246 218 34 48

Belgegeçer: 0246 232 7585

Web: <http://ispartaram.meb.k12.tr>

Eposta: rehberlik32@meb.gov.tr

*Dergimizde yazısı yayınlanan yazarlar,
yazısının içeriğinden, yazısında kullandığı
görsellerden kendisi sorumludur.

BU SAYIDA.....

Zeka Testlerinin Tarihsel Gelişimi

Gökhan AKGÜN
RAM Rehberlik Öğretmeni.....4

Terapötik Kartların İyileştirici Gücü

Vildan ÇETİN
Şehit Muhsin Kiremitçi İ. H. Ortaokulu
Rehberlik Öğretmeni.....8

Beden Dili

Sultan ŞİMŞEK
RAM Rehberlik Öğretmeni.....11

Karar Senin!

Neriman ULUSOY- Yasemin Ş. GÜNDOĞDU
Şehit Ali İhsan Kalmaz Anadolu Lisesi
Rehberlik Öğretmenleri.....15

Telefonla Değil Benimle Oyna!

Merve ŞENCAN ARNAZ
Şehit Göksel Koç Ortaokulu
Rehberlik Öğretmeni.....16

Çocukluk Korkuları Nasıl Ortaya

Çıkar?
Özlem YALÇIN
RAM Rehberlik Öğretmeni.....17

İşitme Kaybı-Ailelere ve Öğretmenlere Öneriler...

Hüsnü ÖĞÜT
RAM Özel Eğitim Öğretmeni.....20

ABİDE (Akademik Becerinin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi)

Muhammed KONAR
TOBB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
Rehberlik Öğretmeni.....22

Eğitimde 9 Tip Mizaç Modeli

Ülkü KARACA
RAM Rehberlik Öğretmeni.....25

Teknoloji Devri Mi? Taş Devri Mi?

Gülsün Reyhan AKBUĞA
Ferhat Uzunlulu Ortaokulu
Rehberlik Öğretmeni.....29

Boşanma Süreci

ve Beraberinde Getirdikleri

Bengül YÖRÜK
Nazmi Toker Ortaokulu
Rehberlik Öğretmeni.....31

Anne-Baba Tutumları

R. Saim DALBAY
RAM Rehberlik Öğretmeni.....33

Türklerde Eğitim ve Kültür

Gürhan DANACI
RAM Rehberlik Öğretmeni.....37

Zeka Testlerinin Tarihsel Gelişimi

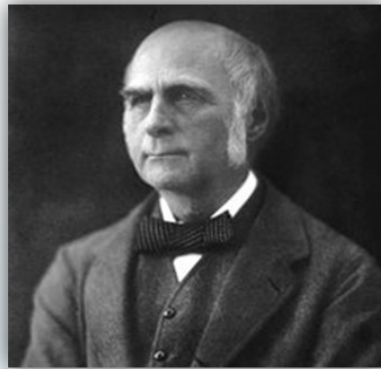
Gökhan AKGÜN
RAM Rehberlik Öğretmeni

Francis Galton's First Anthropometric Laboratory at the International Health Exhibition, South Kensington, 1884-5.

"Öğrenilen şeylerin büyük bir kısmının unutulduğu doğrudur; ama zekanın onlar sayesinde yaptığı ilerleme kalıcıdır."
(Ernest Renan)

Zekâ testleri, bireylerin zihinsel kapasitelerini, bilişsel becerilerini ve yeteneklerini ölçümleyip diğer bireylerle kıyaslama ihtiyacından ortaya çıkmıştır. Tarihin eski devirlerinden günümüze, bir işe bir amaca en uygun bireyleri tespit edebilmek için kullanılan zeka testleri, tarih boyunca vazgeçilmez ölçme araçları olmuştur.

Yapılan araştırmalara göre tarihte ilk zekâ ölçümleme girişimlerine M.Ö. 2200'lü yıllarda rastlanmaktadır. M.Ö. 2200'lü yıllarda Çinli hükümdarların hizmetçi alımlarında yetenek sınavlarını kullandıkları, Song hanedanlığı (960-1279) zamanında ise devlet görevlilerini seçmek için "imparatorluk sınavları" adı verilen seçme ve eleme yöntemlerinin kullanıldığı alan yazında ifade edilmektedir. Ayrıca eski Mısır'da da benzeri yetenek sınavları kullanılarak yönetici ve yardımcılar seçildiği bilinmektedir. Tarihte kullanılan bu ölçme araçları günümüzdeki ölçme araçlarına kıyasla oldukça ilkel ve basit ölçme araçlarıdır. Bilimsel ölçütleri temele alan ölçme teknikleri ilk defa 19. yüzyıl ortalarından sonra psikologların deneysel nitelikteki bireysel çalışmaları sonucunda ortaya çıkmıştır. Kaynaklarda İngiliz bilim insanı Sir Francis Galton tarafından 1884 yılında

Sir Francis Galton

Londra Sergisi'ndeki test uygulamasının ilk zekâ ölçümleme girişimi olduğu ifade edilmektedir. Galton'un zihinsel süreçlerle ilgili yaptığı çalışmalar birçok bilim insanına ilham kaynağı olmuştur. Galton'dan sonra zekâ ölçümleme çalışmaları artarak yaygınlaşmış, psikometri adını alarak üniversitelerde akademisyenler tarafından çalışılan bir uzmanlık dalı haline gelmiştir. Profesyonel anlamda zekâ testleri üzerine ilk çalışmalar ise 19. yüzyıl sonlarına doğru Alfred Binet, Theodore Simon, Emil Kraepelin, J. McKeen Cattell, Charles Edward Spearman ve Karl Pearson tarafından başlatılmıştır. Burada profesyonellikten kasıt zekâ ölçümlemelelerinin kuramsal temellere dayanmasıdır. Kişisel psikoloji ve zekâ kuramlarına dayanılarak geliştirilen zekâ testleri o dönemin şartlarında devrim niteliğinde sayılan çalışmalar arasına girmiştir. 20.yüzyılın ilk yarısından itibaren psikometri alanında yaşanan teknolojik gelişmeler ve istatistik alanının katkısıyla ölçme teknikleri ve araçları daha net, anlaşılır, anlamlı ve bilimsel bir nitelik kazanmıştır. Bu gelişmeler sayesinde psikolojik ölçme-değerlendirme kliniklerde, ruh sağlığı merkezlerinde, eğitim sektöründe, askeri alanda, sanayi ve işletmelerde yaygın bir şekilde kullanılan geniş bir perspektife kavuşmuştur.

İLK ZEKÂ TESTİ

Tarihte ilk zekâ testi Alfred Binet ve Theodore Simon tarafından geliştirilmiş, 1904 yılında Alfred Binet tarafından Fransa'da bir hastanede uygulanmıştır. Kaynaklarda bu uygulamanın normal zekâyâ sahip çocuklar ile yetersiz çocukları birbirinden ayırmak amacıyla yapıldığı ifade edilmektedir. Zekâ testi sonucunda yetersiz olduğu tespit edilen çocuklar onlar için özel imkânlarla donatılmış okullara gidecek, bu okullarda onlara özel bir eğitim verilerek onların başarılı olması sağlanacaktı. Diğer taraftan normal zekâ seviyesine sahip çocuklar ile yetersiz çocukların farklı okullarda olması ile yetersiz çocukların diğerlerini olumsuz etkilemesinin önünü de geçilmiş olacaktı. Bu ideallerle Alfred Binet, çocukların yaş seviyelerine göre hangi becerilere sahip olduklarını inceleyerek bir gelişim skalası oluşturdu.

Theodore Simon

Alfred Binet

Test maddelerini bu gelişim skalasına uygun bir şekilde o yaştan beklenen becerilere göre belirledi. Binet ve Simon tarafından her yaş için, o yaştaki çocukların %60'ının başardığı maddeler, o yaş için test maddesi olarak belirlendi.

Zekâ ölçümlemesinde eğer bir çocuk, kendi yaştlarının yapabildiklerini yapabiliyorsa o çocuğun normal zekâyâ sahip olduğu, daha küçüklerin yapabildiklerini yapabiliyorsa zekâ yönünden yetersiz olduğu, kendinden büyük çocukların yapabildiklerini yapabiliyorsa o çocuğun zeki olduğu yönünde değerlendirme yapıldı.

Binet ve Simon, ilk zekâ testi çalışmalarının sonuçlarını 1905 yılında yayınladı. Böylece Binet-Simon adı altında ilk zekâ testi ortaya çıkmış oldu. Bu test çeşitli tarihlerde güncellendi, revize edildi. 1937 yılındaki güncelleme çalışması Stanford Üniversitesi'nde yapıldı. Bu sebeple bu tarihten sonra bu testin adı Stanford-Binet Zekâ Testi olarak isimlendirildi.

Bu yenileme çalışmaları ile Stanford-Binet Zekâ Testi çocukların zihin yaşına uygun bir grupta eğitim almasına imkân sağlayacak bir sınıflandırma modeline kavuştu. Günümüzde en sık kullanılan zekâ testlerinden biri olan Stanford-Binet zekâ testinin en güncel versiyonu olan 5. sürümü kullanılmaktadır. Zekâ testi geliştirme konusunda Binet ve Simon dışında Terman, Cattell, Spearman, Stern, Thorndike, Thrustone, Guilford ve Wechsler bilinen diğer önemli isimlerdir. Günümüzde kullanılan birçok zekâ testi yukarıda ifade edilmiş bilim insanları tarafından geliştirilmiştir.

Günümüzde en sık kullanılan zekâ testleri;

- ⇒ Wechsler Çocuklar İçin Zekâ Testi (WISC-R)
- ⇒ Stanford-Binet Zekâ Testi
- ⇒ Wechsler Yetişkin Zekâ Testi (WAIS-R)
- ⇒ Leither Zekâ Testi
- ⇒ Asis Zeka Testi
- ⇒ Wnv Zeka Testi
- ⇒ Catell Zekâ Testi
- ⇒ Kohs Küpleri Zekâ Testi
- ⇒ Goodenough-Harris İnsan Resmi Çizme Testi
- ⇒ Peabody Resim ve Kelime Testi
- ⇒ Porteus Labirentleri Testi
- ⇒ Kent E-G-Y Testi
- ⇒ Merrill-Palmer Ölçeği
- ⇒ Kaufman Kısa Zekâ Ölçeği (K.I.T.)
- ⇒ Ayrımsal Yetenek Testi (DAS-II)

TÜRKİYEDE ZEKA TESTLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de; ilk zekâ ölçümleme çalışmaları İbrahim Aleattin Gövsa tarafından başlatılmıştır. Kaynaklarda İbrahim Aleattin Gövsa'nın 1915 yılında, Binet Zekâ Testi'nin 1911 revizyonunu Arap harfleri ile "Zekâ Mikyası" adı ile çevirisi Türkiye'deki ilk zekâ testi olarak kabul edilmektedir. Binet zekâ testinin Terman tarafından İngilizceye çevrilerek Amerika'daki ilk kullanımının 1916 yılı olduğu düşünüldüğünde İbrahim Aleattin GÖVSA'nın bu çalışması dönemin şartlarında büyük ses getirmiş, takdir toplamıştır. 1915 yılından 1930 yılına kadar geçen dönemde 1. dünya savaşı ve kurtuluş savaşının etkisiyle sekteye uğrayan zekâ testi çalışmaları 1930'lu yıllara gelindiğinde tekrardan ivme kazanmıştır.

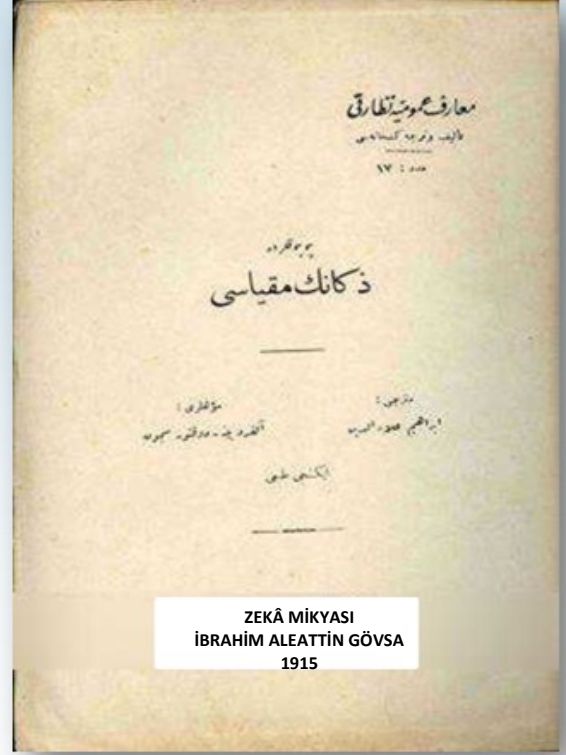
İBRAHİM ALEATTİN GÖVSA

(D. 1889– Ö. 1949)

Eğitime Dair Eserleri

1. İlk Gençlik Hakkında Rûhiyat ve Terbiye Tedkikleri (İstanbul 1337).
2. Bedîî Terbiye (İstanbul 1341).
3. Sevimli Elifbâ, Tedricî Kelime Usûliyle (İstanbul 1925)
4. Çocuk Ruhı (İstanbul 1926).
5. Rûhiyat ve Terbiye (İstanbul 1929).

Ülkemizde 1930-1945 yılları arasında, zekâ testleri üzerine sekizi İngilizce, Fransızca ve Almanca'dan çeviri olmak üzere, toplam 11 kitap yayınlanmıştır. 1950 yılına gelindiğinde İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Gazi Terbiye Enstitüsü Psikoloji ve Pedagoji Bölümlerindeki akademisyenlerin zekâ testi uyarlama ve geliştirme çalışmaları olmuştur. 1953 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın bir kararnamesi ile Test ve Araştırma Bürosu kurulmuştur. Test ve Araştırma Bürosu tarafından test geliştirme ve uyarlama çalışmaları yapılmıştır. 1970'li yıllardan itibaren üniversitelerdeki psikoloji bölümlerinin sayısının artmasıyla zekâ testi uyarlama ve geliştirme çalışmaları hız kazanmıştır. Bu çalışmaların sonucunda ulusal literatürümüze pek çok zekâ testi kazandırılmıştır. Son olarak ASİS Zeka Testi, Anadolu Üniversitesi ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın iş birliğinde geliştirilmiştir. ASİS Zeka Testi ilk yerli zeka testi olma özelliği taşımaktadır. Bu bakımdan alandaki büyük bir eksikliği doldurmuştur. Günümüzde yerli zeka testi geliştirme çalışmaları artarak devam etmektedir.

Zekâ öğrenmek, kalp hissetmek ister.

Fonvizin

KAYNAKÇA

- Kuzgun Y. , Bacanlı, F. (2005). *PDR'de Kullanılan Ölçekler*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Öner, N. (1997). *Türkiye'de Kullanılan Psikolojik Testler (Bir başvuru kaynağı)*, İstanbul : Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Özekes, M. (2013). *Peabody Resim Kelime Testi 3.01-3.12 Yaş Aralığı İzmir Bölgesi Standardizasyonu Çalışması*, *Ege Eğitim Dergisi* (14) 1: 90-107.
- Uygar, S. ve arkadaşları (2017). *Türkiye'de Kullanılan Zeka Ölçekleri*, *FNG & Bilim Tıp Dergisi*, 3(2-3):87-89.
<http://www.bibnum.education.fr/sites/default/files/167-binet-analyse.pdf> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://binet.hypotheses.org/> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<http://www.galtoninstitute.org.uk/sir-francis-galton/psychology-statistics-criminology/> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://www.uludagsozluk.com/k/ibrahim-aleattin-govsa/> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://www.zekatestimerkezi.com/makaleler.php> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
http://content.lms.sabis.sakarya.edu.tr/Uploads/65803/36944/gunumuzde_zeka_ile_iliskili_oldugu_dusunulen_nitelikler.docx 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
http://docs.neu.edu.tr/staff/gonul.tascioglu/psy331_3.pdf 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://insanvehayat.com/zeka-testleri-nicin-ortaya-cikti/> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=51498> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<http://www.istatistik.gen.tr/?p=103> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Resimler:
- <https://www.galtoninstitute.org.uk/sir-francis-galton/psychology-statistics-criminology/> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://www.leansixsigmadefinition.com/glossary/francis-galton/> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://binet.hypotheses.org/> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://www.biyografya.com/biyografi/7954> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
<https://www.sahaf-turkuaz.com/EserEn/162/12724/Cocuklarda-Zekanin-Mikyası-Usulleri> 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/55145/mod_resource/content/1/OZEL_YETENEK_10.hafta_tanim.pdf 02.07.2019 Tarihinde erişim sağlanmıştır.

TERAPÖTİK KARTLARIN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

VİLDAN ÇETİN
ŞEHİT MUHSİN KİREMÇİ İMAM-HATİP ORTAOKULU
REHBERLİK ÖĞRETMENİ

Masalları, hayalleri, hikâyeleri, metaforları, çağrışımları sever misiniz? Sonu mutlu biten masalsı bir süreçle yaralarımızı iyileştirmek. mucize gibi geliyor kulağa. Belki de yumuşacık bir geçişle yaralarımızla barışmak mümkündür. Aşk gibi, sevgi gibi, anne sıcaklığı gibi, sonsuz kabulle barışmak tüm duygularımızla. “İşte beni ben yapan şeyler. İyi ki girdiniz hayatıma” diyebilmek. Belki masalsı kartlarla mümkün olur...

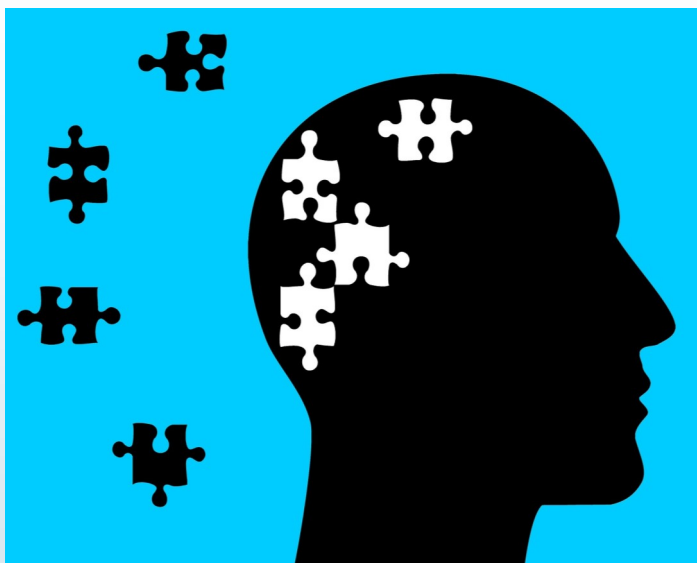
Psikolojik danışman olmak, her görüşmede yeni bir dünyaya kapı açmak (bazı açılan kapılarda ne yapacağını şaşırarak ama bunu çaktırmamak), yeniliklere karşı açık olmak, her danışanı koşulsuz kabulle dinlemek, hiçbir şey bilmiyormuşçasına her danışanın dünyasını keşfetmeye çalışmak demekmiş.

Sessiz danışanlar, direnç gösterenler, duygularını ifade etmekte zorlananlar görüşmelerimde ya da danışmalarımda zorlandığım konuların başında gelir. Çünkü çoğu zaman öğrenciyi rehberlik servisine ya idare ya da veli yönlendirir. Danışmada gönüllülük esastır deriz ama yönlendirme ile gelen çocuğu da önce gönüllü hale getirmeye çalışırız. İşte bu çıkmazlarımızın arasında karşıma çıktı terapötik kartlar. Danışmada duyguya önem veren, metefor kullanımından çok hoşlanan bir psikolojik danışman olarak hemen merak duygum kabardı. “Terapötik kartların danışmada kullanılması” konulu eğitimi duyunca da hiç kaçırmak istemedim. Bir kitapta okumuştum. Terapist meslek hayatı boyunca terapi almaya ara vermemeli diyordu. Hangi danışanın hangi yarasını tetikleyeceğini bilemezmişiz. Tabii ben terapi alamıyorum ama mesleki eğitimlere katılmak,

kendimi keşfetme serüvenimde bana yol kat etmemde yardımcı oluyor. Kendimi, yaralarımı, hassasiyetlerimi, gücümü keşfetmeme yardım eden eğitimlerden biri oldu terapötik kartlarla yolculuk.

Hepimizin anılarımızı, düşlerimizi, hayallerimizi ve tecrübelerimizi kayettiğimiz bir iç dünyamız vardır. Bu dünyamızı ihtiyaç ve isteklerimiz doğrultusunda zaman zaman ziyaret ederiz, ancak bazen baş edilmesi zor olan, hatırlamak istemediğimiz ama izlerini de silmediğimiz, hoş olmayan tecrübelerimizi ziyaret etmeyi ihmal ederiz. Terapötik kartlardaki görüntüler yansıtmayı teşvik eder; ifade etmemiz, açıkça dile getirmemiz konusunda bize yardımcı olur, olayları tekrar somutlaştırır.

Tıpkı tarot kartları gibi resimleri olan terapötik kartlar, danışanların duygu durumlarını ortaya koymada kullanılıyor. Kendini iyi ifade etmekte zorlanan, yaşadığı durumu tam anlamlandıramayan ya da yaşadığı durumu, duygularını ifade etmek istemeyen danışanlar bu kartlar sayesinde daha rahat çözülebiliyor.

Kartlar sahibine konuşur felsefesiyle ilerliyor sistem. Kartların bir fonksiyonu tıpkı rüyalar gibi ruhu yansıtmaları. Yani aslında kartların bir anlamı yok. Kartlarda kişinin gördüğü her ne ise sadece kişinin kendisi tarafından yorumlanabilir. Kopmak üzere olan bir urgan resmi kimi danışan için "Hayatımda koptu kopacak bir dönemdeyim" anlamına gelirken, kimisi için "Beni hayata bağlayan, hala kopmayan bir şeyler var" diye yorumlanabiliyor. Kartlarla çalışırken beynin sol yarım küresini daha aktif kullanan bireyler mantıksal kart seçmeye eğilim gösterirken, sağ yarım küresi daha aktif çalışanlar ise yaratıcılık ve duyguyu ön plana çıkaran kartlara yönelip, uygulamadan daha çok keyif alıyorlar.

Terapötik kartlar metafor ve sembol kullanımının birleşimi gibi bir nevi. Türkiye gibi toplulukçu kültürlerde metafor ve öykülerin psikolojik danışmada kullanımının bireysel kültürlere göre daha önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir. Çünkü toplulukçu kültürlerde insanlar, günlük yaşamda toplumun kuralları, nezaket, büyüklere saygı gibi kültürel öğeler sebebiyle doğrudan iletişim kurmak konusunda zayıf kalabiliyorlar. Masallar, fıkralar, atasözleri gibi metaforla büyümüş bir nesil olarak terapötik kartları da sevmemiz normal sanırım.

Terapötik kartlar yurtdışında uzun zamandır üretilip kullanılıyor. Türkiye'de deprem felaketinden sonra kullanılmaya başlanmış. Özellikle travmatik olaylarda iyileştirici yönü olduğu vurgulanıyor. Travma sonrası etkili bir uygulama olan Güvenli Yer etkinliğinde, "Sana güven veren kartı seçer misin? Seans boyunca bu kartı elinde tutmanı istiyorum" diye ekleme yapılabilir.

Bilirsiniz danışanlar, bir uzmanın karşısındayken açılmak yerine daha fazla kendini kapatabiliyor. Bu kartlar danışana ulaşmak ve görüşmeyi kolaylaştırmak amacıyla kullanılıyor.

Kart seçimleri kimi zaman rastlantısal gibi gözükse de seçilen her kart kişide bir anlam buluyor. Bazen arkası kapalı olarak çekilen kartta bile kendisiyle ilgili bir şeyler bulabiliyor insan. Çocuklar ise bu durumu eğlenceli olarak değerlendiriyor. Bu da bir dahaki görüşmeye gelmesi için teşvik edici oluyor.

Mantık sizi A noktasından B noktasına götürür.

Hayal gücü ise her yere...

(Albert Einstein)

Terapötik kartlarla ilgili çok fazla seçeneğe ulaşabilirsiniz. Bu kartlar, yaratıcılık ve hayal gücünü kullanmak ve iletişimi derinleştirmek için işlevsel bir araç olabilir. Kartların üzerinde kimi zaman masal kahramanları, kimi zaman hayvan figürleri, renkler veya farklı şekiller oluyor. Bazen çocuğa boş kart verip duygularını resimle anlatması isteniyor. Ya da çocuğa "Korkunu anlatan bir kart seçer misin?" denilip, konuyu konuştuğundan sonra, boş kart veriliyor.

"Seninle başka bir çalışma yapalım mı? Şimdi cesur yanını simgeleyen bir kart yapmanı istiyorum. İçinde neler olurdu? Hangi renkler bu kartta yer alırdı" gibi bir yönerge ile çocuğun güçlü yanları keşfediliyor. Böylece çocuklar kart seçmek yerine karta resim yaparak kendi terapötik kartını üretiyor. Bu da iletişimin başka bir yolunu oluşturuyor. Danışman kartlarla çalışmayı tecrübe ettikçe, yaratıcılığını konuştuğunda, kartların özellikle çocukla yapılan görüşmelerde iklimi değiştirdiğini ve iyileştirici etkisi olduğunu düşünüyorum.

Biraz hayal kurmak tehlikeliyse, bunun çözümü daha az hayal kurmak değil, daha fazla ve her zaman hayal kurmaktır. (Proust)

Kartlarla çalışırken belirgin bir yönerge yok aslında. Yönergeler danışmanın yaratıcılığı ve tecrübesi ile daha da zenginleştirilebiliyor. Bu konuda eğitim almış olmak işimizi çok kolaylaştırıyor. Ergenlerde benlik algısı ile ilgili bir çalışma yapmak isterseniz, "Herkesin bildiği sen, az kişinin bildiği sen, asla olmak istemediğin sen, olmak istediğin sen" ile ilgili öğrenciden 4 kart seçmesi istenip, kartlar üzerinden bu benlikler hakkında konuşuluyor. Etkili de oluyor. Grup eğitimlerimi 'Sıra arkadaşın için bir hediye kart seç ve bu kartı seçme sebebini arkadaşına açıklayarak hediye et' diyerek bitirdiğimde eğitim pozitif hatıralarla sonlandırılıyor. Sonra kartları geri topluyorum tabii ki, çünkü biraz pahalılar 😊.

Bu kadar konuştuk da rehberlik servisinde, bir rafın içinde olmasına ne gerek var bu kartların dersiniz, ben kullandığım danışmalarda şu noktalarda faydalı olduğunu gördüm:

- ⇒ Elimin altında heyecan verici ve odamı renklendiren kartlar oldu. (İtiraf ediyorum. Bende bazı sabahlar 'Bugünün bana mesajı ne?' diye kapalı kartlardan bir tane çekiyorum ya da kahve için rehberlik servisine uğrayan öğretmen arkadaşlarıma birer tane çektiyorum. Ne çıkarsa bahtınıza diyerek 😊)
- ⇒ Bireysel olarak ya da gruplar halinde kullanabildiğim bir aracım oldu.
- ⇒ Hakkında konuşulması zor olan ya da bilinç dışı olan duygu ve düşünceleri yaratıcı bir şekilde ifade etme adına işime yaradı.
- ⇒ Görüşmelerimde ya da grup etkinliklerimde, eğitimlerde olumlu ve canlı bir atmosfer oluşturdu.

- ⇒ Danışmanlık sürecinin tıkanıp durduğu yerlerde, dirençle karşılaştığımda imdadıma yetişti.
- ⇒ Danışmanın korku ve düşüncelerini somutlaştırmasını sağladı.
- ⇒ Danışmanın kendini ifade etmekte zorlandığı durumlarda, danışanıyla iletişimi güçlendirdi.
- ⇒ Danışmanın, 'Aaa böyle düşündüğümü hiç bilmiyordum' diyecek kadar gerçekler ile yüzleşmesini sağladı (Bana gerek kalmadan).

"Dünyaya baktığımda kötümserim ama insanlara baktığımda iyimserim."

Carl Rogers

"Artık bir durumu değiştirmek için imkânımız olmadığı zaman, kendimizi değiştirmek zorundayız demektir."

Viktor Frankl

Daha ne olsun? Sihirli değnek değil ya bu kartlar. Bu kadar kolaylık sanırım bu kartları sevmem için yeterli sebep. Tabii ki kartları sevmemde masallarla ve hayallerle büyümüş sağ yarım kürem de etkisi yadsınmaz. 😊

Not: Yazı Nevin Dölek tarafından verilen "Psikolojik Danışmada Terapötik Kartların ve Metaforların Kullanımı" eğitimindeki aldığım notlardan derlenmiştir.

BEDEN DİLİ

SULTAN ŞİMŞEK

RAM Rehberlik Öğretmeni

İletişim insan doğasının bir parçasıdır. Kendimizi ifade edebilmek ve varlığımızı devam ettirebilmek için sürekli çevremizde ki varlıklarla iletişim halinde olmak zorundayız. İletişimde bazen ses, bazen yazı, bazen resim, bazen de sözel olmayan hareketler kullanılır.

İnsanların dil gelişimi incelendiğinde ilk aşama da bedensel hareketlerin olduğu görülür. Bebeklerin yüzünü asması bir sıkıntının, gülcükler atması memnuniyetinin ifadesidir. Beden dili insanın ilk anlaşma aracı olmuştur.

Bedensel tepkiler kullanılan kelimeler gibi değişken değildir. İç dünyayı doğrudan yansıtır. Bu yüzden kontrol etmesi de güçtür. Her insan çevresine duruşu, hareketleri ve refleksleri ile tepki verir. Yani önce beden dili ile iletişime geçeriz sonra sözcükleri kullanırız.

Bir arkadaşınızdan kalem isteyeceksiniz. Naif bir ses tonuyla gülümseyerek "kalemimi alabilir miyim" diye istediğinizi hayal edin. Yine aynı arkadaşınızdan yüzünüzü ekşiterek, ukala bir tavırla "kalemimi alabilir miyim" diyerek istediğinizi hayal edin. Arada ki fark gözünüzde canlandı değil mi? Söylenen kelimeler aynı olsa da ses tonumuz, el kol hareketlerimiz, jest ve mimiklerimiz olayı nasıl da değiştirdi.

Ortadaki grafikte somutlaştırılan araştırma bize gösteriyor ki kendimizi ifade ederken kullandığımız sözcükler sadece yüzde 7 etkili.

BEDEN DİLİ KULLANIMININ ÖNEMİ

Başarılı bir konuşmanın olmasında beden dilini kullanmanın da önemi büyüktür. Söylediklerimizi beden dilimiz ile desteklediğimizde daha etkili bir konuşma olacaktır.

Beden dilini kullanmada şunlara dikkat etmeliyiz.

1.Jest ve Mimikler:

Konuşmacının bedensel duruşu onun konuşmaya hazır olduğu mesajını dinleyiciye iletir. Konuşmacının omuzlarının dik veya çökük olması, gergin veya serbest olması, kol ve bacakların rahatlığı konuşma için hazır olup olmadığının mesajını dinleyiciye verir.

"Bedenimiz ruhumuzun eldivenidir"
Samy Malcho

Beden dilinde yüz ve göz ifadeleri önemlidir. İnsan yüzü çok zengin anlamlar yaratabilen jest ve mimiklere sahiptir. Kültürler arası araştırmalarda mutluluk, korku, şaşkınlık, kızgınlık, üzüntü ve tikslenme gibi altı temel duyguyu aktarmada ortak yüz ifadeleri bulunduğu gösterilmiştir.

Yüz ifadelerinde gözlerin ayrı bir yeri vardır. Konuşurken karşısındakinin gözlerinin içine bakan, bakışlarını yere değil de dinleyiciye yönelten kişiler olumlu olarak algılanırken; bunların tam karşıtını yapanlar ise olumsuz olarak algılanırlar.

Beden dilinde yüz ifadeleri yani mimiklerden sonra en çok dikkat çeken jestler el-kol hareketleridir. Özellikle eller ve parmakların kullanılması insanın sözsüz olarak duygu ve düşüncelerini karşıya iletmesinde önemli yer tutar. Başarılı bir konuşmada insanın en çok kullandığı organı elleridir. Konuşma sırasında “ellerini konuşturan” konuşmacılar daha çok başarılı olmuşlardır. Çünkü vermeye çalıştıkları mesajları desteklemişlerdir.

2. Vücutun Kullanılması:

Konuşma sırasında kullanılan el kol hareketleri kadar vücutun duruşu da önem taşımaktadır. Bunun bilincinde olmayan konuşmacı dinleyiciye yanlış mesajlar verebilir. Karşısında ki kişiye vücudunu eğerek konuşmak ona duygu yakınlığı göstergesidir. Buna karşılık gergin bir duruş ise bir tehdit, bir sataşma ya da bir kavganın varsayımı olarak kabul edilebilir.

3. Mekânın Kullanımı:

Konuşmalarda mekân arka planda kalmaktadır. Oysa mekân, iyi bir konuşma ve iletişim ortamını oluşturan temel etkenlerden biridir. Konuşmacının kendisi ve diğerleri arasında oluşturduğu alan ilişkilerin doğasını belirlemektedir. Samimi ve sıcak ilişkilerde karşımızdakilerle aramızdaki mesafe daralmakta, bunun tersi durumlarda genişlemektedir. Kişiler arası alan sınırları kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Beden dili uzmanlarca yapılan araştırmalar sonucunda konuşmacılar arasında ilişkilere göre değişen, aynı zamanda da onları tanımlayan dört temel mesafe belirlenmiştir.

a. **Mahrem Alan:** Gövdeden itibaren 35 cm' lik bir çapı vardır. Vücut temasına ya da çok yakın duruşlara

imkân veren bu mesafe, çok yakınlık duyulan kişiler için uygun olur. Anne, baba, çocuk, eş gibi.

b. **Kişisel Alan:** Bu mesafenin gövdeden itibaren 40- 80 cm. arasında değişen bir çapı vardır. Yakın arkadaşlar, akrabalar, tanıdıklar genelde bu mesafeden konuşmalar yapabilmektedirler.

c. **Sosyal Alan:** İkincil ve resmî ilişkilerin gerçekleştiği bu mesafe 80- 200 cm arasında değişmektedir.

d. **Yabancı kişiler için mesafe:** Toplumsal mesafenin bitim noktasından itibaren başlayan mesafedir. Genelde yabancı kişiler için geçerli olan bu mesafe, tanıdık kişiler söz konusu olduğunda sergileniyorsa mesafe koymak istediğini yansıtmaktadır. Asansörlerde, toplu taşıma araçlarında mahrem mesafeye yabancı kişiler girdiği için rahatsızlık duyarız.

4. Zamanın Kullanımı:

Bir konuya ya da kişiye gereken konuşma zamanını ayırmak ona önem verildiğini; fazla zaman ayırmamak ise geçiştirilmeye çalışıldığının gösterir. İletişim Sürecinde zaman dili önemlidir. Sıkışık bir zaman diliminde yapılan ya da dinleyicinin sık sık saate bakması konuşmacıyı rahatsız edeceğinden sağlıklı bir konuşma olmayacaktır. Bu nedenle zaman kaygısı olmadan yapılan konuşmalar daha başarılı olacaktır.

5. Giyim Kuşamın Önemi:

Bir konuşmada giyim kuşam, konuşmacının sözleri ve bedeni kadar, beğenilerini, o an içinde bulunduğu ruhsal durumu, dinleyiciye verdiği önemi ve değeri yansıtır. Yerine ve zamanına uymayan giyim kuşam çok değerli sözlerin üstünkörü dinlenmesine ya da yanlış anlaşılmasına yol açabilir. Bir konuşmacının dinleyici önüne çıkarken mümkün olduğunca giyimine önem göstermesi gerekir. Kendine göstermiş olduğu bu itina aslında dinleyicisine verdiği önemin de göstergesi olarak algılanır.

Beden dilinin evrensel anlamları olduğu gibi kültürden kültüre, toplumdaki topluma anlamı değişebilir. Geçen yazımızda renklerin farklı toplumlarda farklı anlamlara geldiğini söylemiştik. Beden dili de bu şekildedir.

Örneğin:

Mükemmel işaret kültürümüzde yemek lezzetli olmuş, mükemmel anlamına gelir. İtalyanlar bu hareketi "Ne zıralıyorsunuz?" anlamında kullanırlar. İtalyan futbolcuların hakeme itiraz ederken bu hareketi yaptıklarını göreceksiniz. Aynı hareket Suudi Arabistan, Suriye ve İsrail'de "yavaşla" (şıvayye) anlamında kullanılır. Kıbrıs Türkleri arasında ise bu işaretin eskiden "gününü göreceksin" anlamında kullanıldığı ifade edilmektedir. Diğer yandan İtalyanlar bir yemeği beğendiklerinde işaret parmaklarını yanaklarında sabitleyip "mmm" diye çevirirler.

OK işareti su altında bir problem yok anlamında kullanılırken, Japonlar aynı işareti para anlamında kullanır. Bugün Amerika'da bu işaret (OK) problem yok veya başarı anlamında kullanılır. Latin ülkelerinde ise aynı işaret küfür anlamına gelir. Aynı işareti Fransa'da yaparsanız da "değersiz, sıfır" anlamına gelir.

Bazı Beden Hareketleri Ve Anlamları

- * Abartılı hareketler, kolları açarak konuşmak: **Sakladığınız bir şeyler var demektir.**
- * Kambur durmak: **Sıkıldığını ve bulunduğu ortamda olmak istemediğini belirtir.**
- * Biriyle konuşurken saate bakmak: **Sabırsızlık göstergesidir.**
- * Çapraz kollar ve çapraz bacaklar: **Karşıdakinin düşüncelerine açık değildir.**
- * Abartılı kafa sallamak: **Karşıdakini anladığı konusunda yalan söylüyor.**
- * Göz temasından kaçınmak: **Bir şeyleri gizlemek, güven eksikliği**
- * Gözlük temizleme, kalemi dudaklarına değdirmeye: **Oyalama**
- * Zayıf el sıkışmalar: **Otorite ve özgüven eksikliği**
- * Güçlü, sıkı el sıkışmaları: **Agresif bir hakimiyet göstergesi**
- * Ellerini birbirine vurma, yumruğunu masaya vurma: **Düş kırıklığı**
- * Başını ve vücudu öne eğmek, ellerini bir araya getirmek, çenesini avucunun içine almak: **Dinlemeye açıklık**
- * Parmağıyla burnuna dokunma, ceket ya da gömleğini ilikleme: **Reddetme**
- * Yüksek ses tonu, yüze dokunma, kenetlenmiş ayak bilekleri: **Stres sinyalleri**
- * Sık sık gülümseme, ceket ya da gömleğinin düğmesini açmak, göz iletişimi kurmak: **Dostça duygular**
- * Saçını okşama, omzuna dokunma: **Onaylama**
- * Burnunun üst kısmını kaşıma: **Derin düşünme**
- * Kulağına dokunma, işaret parmağını dudağına götürme, elini konuşanın koluna koyma: **Konuşmayı kesmek**
- * Kollarını ve bacaklarını göğüs hizasında çapraz olarak tutma: **Savunmacı duygular**
- * Parmağıyla işaret ederek konuşma: **Üstünlük**
- * Uzağa bakmak, yayılarak oturmak, kısık gözler, çatık kaşlar: **Kızgın ya da savunmada**

Beden dili konusu çok geniş çaplı bir konudur. Biz burada sadece bir kısmına değinebildik.

Mutluluk

Korku

Öfke

Hayret

Üzüntü

Tiksinti

Not: Bu Resim Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (1992). Bedenin Dili. İstanbul: Remzi Kitabevi adlı kitaptan alıntılanmıştır.

GÖZ AÇIP KAPAYINCAYA KADAR

"Gözün bloke olması", kendimizi tehdit altında hissettiğimizde ve/veya gördüğümüz şeyden hoşlanmadığımızda oluşabilecek sözel olmayan bir davranıştır. Göz kısma, kapatma ya da perdeleme, beynimizi istenmeyen görüntüleri "görmekten" korumak ve diğer insanlara karşı olumsuz duygularımızı iletmek için geliştirdiğimiz davranışlardır.

Porto Riko'da doksan yedi kişinin hayatını kaybettiği bir otel yangınında, kundaklama ihtimaline karşı sürdürülen soruşturmaya yardımcı olduğumda gözün bloke olduğu davranışları kullanmam gerekmişti. Yangın, sorumlu olduğu bölgede çıktığı için güvenlik görevlilerinden biri ilk şüphelilerden biri olarak sorguya alındı. Yangını çıkarmakla hiçbir ilgisi olmadığını anlamamızı sağlayan şey, yangından önce ve yangın esnasında nerede olduğu ve yangını çıkarıp çıkarmadığına dair yönelttiğimiz kesin sorular oldu. Her sorunun ardından, göz tepkilerini değerlendirmek için yüzünü inceliyordum. Gözleri yalnızca, yangın çıktığında nerede bulunduğunu sorduğumuzda bloke oldu. Aksine, "Yangını çıkaran sen misin?" sorusunda ise hiç endişeli görünmemişti. Bu noktada, asıl meselenin yangın esnasında adamın nerede bulunduğunu anladım; yangını çıkarmakla olası bir bağlantısı söz konusu değildi. Konu üzerine dedektifler tarafından sorgulanmaya devam eden güvenlik görevlisi, en sonunda, aynı otelde çalışmakta olan kız arkadaşını görmek için görev yerini terk ettiğini itiraf etti.

Maalesef görevli yerini terk ettiğinde kundakçı bu bölgeye girmiş ve yangını başlatmıştı Güvenlik görevlisinin göz hareketleri sorgulamayı sürdürmemiz için ihtiyacımız olan noktayı sağlamıştı Araştırmaların sonucunda trajik yangından sorumlu olan üç kundakçı tutuklandı ve suçlu bulundu. Güvenlik görevlisi ise, her ne kadar ciddi bir ihmalkârlık göstermiş ve bu suçluluk duygusunun altında kalmış olsa da; olayın faili değildi. (Beden Dili: Eski FBI Ajanından İnsanların Bedenini Okuma Rehberi kitabından alıntıdır).

Kaynakça

- Baltaş, Z. ve Baltaş, A. (1992). Bedenin Dili. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Çalışkan, N., Karadağ, E. ve Çalışkan N. F. (2006). Eğitim, İletişim ve Öğretmenin Beden Dili. Kök Yayıncılık.
- İzgören, A. Ş.(1998).Dikkat Vücudunuz Konuşuyor. Ankara: Elma Yayınevi.
- Navarro, J. ve Karlins, M. (2008). Beden Dili: Eski FBI Ajanından İnsanların Bedenini Okuma Rehberi. Alfa Yayınları <https://www.bilgikilavuzu.com/davranislardan-dusunceleri-anlamanin-yolu-beden-dili/> adresinden 02.09.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Resim: <http://www.leblebitozu.com/iletisimde-becerinin-gizli-anahtari-beden-dili/> adresinden 02.09.2019 alınmıştır.

Neriman ULUSOY & Yasemin Ş. GÜNDOĞDU
Ş.A.İ.K. Anadolu Lisesi Rehber Öğretmenleri

Yıkıcı ve destekleyici dil kalıpları çocukların başarısında önemli bir role sahiptir. Bu konuda yapılan araştırmalara bir bakalım. Aile içinde kullanılan dilin yapıcı mı yoksa yıkıcı mı olduğu araştırılmış. Buna göre, eğitim düzeyi yüksek ailelerde 6 olumlu söze karşı 1 olumsuz söz düşüyor. Eğitim düzeyi düşük ailelerin çocuklarında bu oran, 2 olumlu söze karşı 1 olumsuz söz olarak değişiyor. Bu da yüksek oranda dil yarası demek. Araştırmalar gösteriyor ki uzun süren evliliklerin sırrı da 5 olumlu etkileşime karşı 1 olumsuz etkileşim formülünde saklı. Dil psikolojisinde 1 yanlış 5 doğruyu götürdüğü için yanlış sözleri hiç kullanmamak, hatayı telafi etmeye çalışmaktan daha makul görünüyor. Dil yaraları açmamak sağlıklı iletişimde ve başarıda temel unsurlardan biri....

İletişimde ve hayatta kalite anlayışına dair bir anekdot paylaşılır. Bir doktor ölümcül hastalıklara yakalanan çocuklara hayatta nelerden zevk aldıklarını sormuş. Çocuklar, anne babalarının kendilerine kitap okumalarından ve hikâye anlatmalarından hoşlandıklarını, hemşirelerin ve yakınlarının nazik davranmalarından çektikleri acıyı hafiflettiğini söylemişler, aileleri ile geçirdikleri zamanlara kıymet verdiklerini ifade etmişler. Çocukların hiçbiri TV izlemeyi, internette vakit geçirmeyi dillendirmemiş; ancak Türkiye’de babalarla yapılan bir araştırmaya göre, çocuğu ile birlikte kitap okuyanların oranı % 39, çocuğuna hiç kitap okuyanların ya da nadiren okuyanların oranı % 46. Bu demektir ki Türkiye’deki babaların neredeyse yarısı çocuğuna hiç kitap okumamış. Çocuklar babaları ile oldukları ortamda kitapsız, masalsiz, hayalsiz bir şekilde yetişiyorlar. Küçük yaşlarda çocukların umutlu olması için yüreklendirilmeye, cesaretlendirilmeye ihtiyacı var. Bu da anne baba ile geçirilen kaliteli zamanda saklıdır. Anne-baba olarak zekâ ve yeteneklerimiz doğuştan, sabit ve kontrol edemediğimiz bir şey gibi görüyor-

sak, çaba ve emeğe önem vermiyoruz demektir. Bu durumda başarısızlığı kabul ediyoruz, yeni hedefler koymayı bir sonraki aşamaya ulaşmayı denemiyoruz. Bir kere denedikten sonra başaramadıysak doğuştan bu işlere yatkın değiliz deyip geçiyoruz. Dikkatimizi değiştiremez özelliğimize yoğunlaştırıyoruz. Diğer taraftan zekâmızın ve yeteneklerimizin geliştiğine, değiştiğine inanıyorsak başarmak için de çaba ve emeğe önem veriyoruz. Bu durumda dikkatimizi performansımıza yoğunlaştırıyoruz. Örneğin bir başarıya imza attığımızda “Ben zaten zekiyim” yerine “Çok çalıştım ve başardım” diyoruz. Yapılan araştırmalar bize gösteriyor ki yetenekler konusunda sabit fikre inananların başarılı olmak için koşulları zorlamadığı, hayatta başarının çalışmakla geldiğine inanan insanların ise başarısızlıkları bir basamak gibi kullanıp başarılı oldukları görülüyor.

Kelimelerin gücünü anlamadan insanların gücünü anlayamazsınız.
Konfüçyüs

DİL YARASI AÇMAMAK....

ERKEN YAŞLARDAN İTİBAREN ÇOCUKLARIN HAYATINDA YER ALMAK...

MÜKEMMEL DEĞİL YETERİ KADAR İYİ OLMAK..

GÜLÜMSEMEK...

ANI YAŞAMAK...

İYİ DÜŞÜNMEK...

ÇABANIN VE EMEĞİN ÖNEMİNİ FARK ETMEK...

SENİN KARARIN...

KAYNAKÇA

Sekman, M. ve Eriş, B. (2017). Çocuklar Nasıl Başarır?, İstanbul.

Şirin, S. (2019). Yetişin Çocuklar, İstanbul.

Merve ŞENCAN ARNAZ

Ş.Göksel Koç Ortaokulu Rehberlik Öğretmeni

Bir akşam haberlerde izledim. İlkokul ve ortaokul öğrencileri birleşmişler, ellerinde pankartlarla yürüyüş yapıyorlar. Ne yürüyüşü diye düşünsem herhalde en son seçenek olarak gelirdi 'Ailelerini protesto etmek' olduğu. Ama evet gerçekten de çocuklar ellerine o pankartları alıp ailelerine 'telefonunla değil, benimle oynama' diye seslerini duyurmaya çalışıyorlardı. Çocukları öyle izleyince içim bir burkuldu açıkçası. Demek ki ne kadar şikâyetçiler bu durumdan ki böyle bir yürüyüşte yer alıyorlar dedim kendi kendime. Belki kendi fikirleri belki de değil bilemiyorum ama orada olmaları bile bize çok şey anlatıyor diye düşünüyorum. Peki haksızlar mı? Tabi ki değil. Hem de sonuna kadar haklılar. Şöyle bir an herhangi bir yerde durup beş dakika etrafınızı izlerseniz, görürsünüz aslında bu çocukların ne kadar haklı olduklarını. Küçüğünden büyüğüne (ilkokul 1. Sınıfa giden çocuktan 80 küsur yaşındaki amcama kadar), maddi durumu iyisinden kötüsüne herkesin elinde son model akıllı telefonlar. Yolda bile telefona bakarak yürüyor artık insanlar. Tabi evlerde de durum aynı. Telefonlara baktığımız kadar birbirimizin yüzüne bakmıyoruz, onlarla ilgilendiğimiz kadar ailemizle ve çevremizle ilgilenmiyoruz, o akıllı telefonlara verdiğimiz değeri (aman çizilmesin, düşmesin, bir şey olmasın) birbirimize vermiyoruz ve sonuçta işte televizyonda.

Sonra bir de ellerinden telefonu düşürmeyen ebeveynler okula gelip biz psikolojik danışman/rehber öğretmenlere çocuklarının telefon, tablet ya da laptoplarının başında ne kadar çok zaman geçirdiklerinden şikâyet ediyorlar. 'Hocam bu çocuk böyle sosyal oldu, hiç arkadaşı yok bizimle bile konuşmuyor, telefonu, tableti ile yaşıyor resmen, söylemesek yemek yemeği bile unutuyor' vb. Oysa çocuklar anne babalarından ne görürlerse onu yaparlar. Sonuçta çocuk için model anne- babadır. Ama maalesef ebeveynler bu durumu göremiyorlar. İşte anne-babalarının göremediği bu durumu çok da güzel göstermişler bu yürüyüşle çocuklar.

Öte taraftan da gurur duydum bu güzel yürekli çocuklarla. Bütün o teknolojik aletlere, TV' de harcadığımız onca boş saatlere rağmen yine de güzel çocuklar yetiştiriyoruz dedim içimden. Nasıl da haklarını savunuyorlar, nasıl da dertlerini avaz avaz bağıyorlar hem de ailelerine. En sevdiklerine. Bu güzel bir şey değil mi sizce de? Biz yetişkinler ne kadarını yapabiliyoruz bunun. Ne kadar hakkımızı uygun ve medeni yollardan arayabiliyoruz. Sevdiklerimizin olumsuz bir davranışını gördüğümüz zaman ona bunu söyleyebiliriz mi? Ya da istemediğimiz bir durum karşısında karşımızdakine ne kadar 'DUR' diyebiliriz. Velhasıl kelimeler bizim daha bu çocuklardan öğrenecek çok şeyimiz var. Ancak bu durum onların da dediği gibi telefonla ya da diğer teknolojik aletlerle oynamayı bırakıp çocukla-

rımızla oynadığımız zaman olacak. Son olarak; bir çocuğun babasıyla vakit geçirmeyi ne kadar çok istediğini anlatan bir hikâye paylaşmak istiyorum.

BANA 1 SAATİNİ AYIRIR MISIN?

Adam yorgun argın eve döndüğünde 5 yaşındaki oğlunu kapının önünde beklerken bulur. Çocuk hemen atılarak: "Baba! Bir saatte ne kadar para kazanıyorsun?" diye sorar. Gün boyunca olur olmaz insanlarla ve işlerle uğraşan yorgun baba sinirli bir şekilde:

"Boş versene sen bunları" diye oğluna çıkışır. Fakat oğlunun: "Baba lütfen ama bu çok önemli!" diye ısrar etmesi üzerine oğlunu başından savabilme ümidiyle "20 TL olması lazım" diye kestirip atar.

Bunun üzerine çocuk; "Bana 5 TL borç verir misin baba?" diye sorar.

İyice sinirlenen baba; "Oğlum bak çok yorgunum ve şu an senin saçma oyunlarınla uğraşacak vaktim ve enerjim yok, tamam mı?" diyerek oğlunu tersler.

Üzülen çocuk sessizce odasına çekilip, kapısını kapatır. Bir saat sonra sakinleşmiş olan baba oğluna karşı yapmış olduğu hatayı anlayıp "belki de gerçekten o paraya ihtiyacı vardı" düşüncesiyle çocuğun odasına çıkar.

"Biraz önce o kadar sert olduğum için kusura bakma, ama çok yorgun bir gün geçirdim, beni anlayışla karşıla tamam mı? Gel, al bakalım 5 lirani..." der.

Çocuk sevinç içinde bağırarak; "Teşekkürler baba" der ve yastığının altından bir miktar para çıkarıp paraları saymaya başlar. Bunu gören baba;

"Madem bu kadar paran vardı, niye bir daha para istiyorsun?" diye sertçe çıkışır yeniden.

Çocuk, avucundaki tüm paraları babasına uzatarak, mahcup bir sesle;

"Yeterince yoktu ama babacığım. İşte, al, tam 20 TL. Şimdi senden rica etsem bana bir saatini ayırır mısın? ..."

Kaynakça

<http://www.bomba32.com/haber/isparta/isparta'da-minikler-ailelerini-protesto-etti/28421.html> adresinden alınmıştır.

ÇOCUKLUK DÖNEMİ KORKULARI

ÖZLEM YALÇIN

RAM Rehberlik Öğretmeni

Korku Nedir?

Korku, bir belirsizlik karşısında tehdit algısı ile tetiklenen rahatsız edici ve olumsuz bir histir. Korku, canlı varlıkların, görünen ve görünmeyen tehlikeler karşısında gösterdikleri en doğal tepkidir.

Temel ve normal bir duygu olan korku, yetişkinlerde olduğu kadar çocuklarda da sık gözlenen bir durumdur. Çocuklar için korku, gelişimin normal bir parçası olduğu kadar, aynı zamanda büyümenin getirdiği olumlu ve sağlıklı bir süreçtir. Çocuklar, korkular aracılığıyla çevrelerine uyum sağlamayı, kendilerini zora sokan durumlarla baş etmeyi ve tehlikelerden kaçınmayı deneyerek öğrenirler. Çocuklar çevreyi tanıdıkça, bedenen ve zihnen yetenekleri geliştikçe, korkularını zamanla yenmeye başlarlar. Korku, belirli ölçülerde yaşandığında, çocuklar için doğal ve sağlıklı bir süreç olsa da, sürekli ve yoğun bir şekilde yaşandığında çocuğun gelişimine zarar verebileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle, korkuların nedenlerini en kısa zamanda saptamak ve gereken önlemleri almak çok önemlidir. Korkular, çocukların içinde bulunduğu yaş dönemine göre değişiklik göstermektedir. Burada önemli olan nokta, bu korkunun süresi ve yaş dönemine uygun olup olmadığıdır.

Hangi Durumlarda Korku Normal Dışı Olarak Kabul Edilir?

- * Korkunun kalıcılık göstermesi
- * Çocuğun korktuğu şey ile takıntı halinde meşgul olması ve bu durumun gündelik yaşamını engellemesi
- * Çocuğun tüm çabalara rağmen hiçbir şekilde rahatlatılmaması veya dikkatinin korkusundan uzaklaştırılmaması
- * Çocukta yaş ve gelişim düzeyine kıyasla mantık dışı bir korkunun varlığı

Çocuklarda Korkular Nasıl Ortaya Çıkar?

Korkunun ortaya çıkmasında birkaç faktör etkilidir. Bunlardan ilki; korkunun öğrenilmesidir. Çocuklar, büyürken ebeveynlerini çok dikkatli bir şekilde gözlemlerler. Onların olaylar karşısında verdikleri tepkileri taklit eder ve uygulamaya çalışırlar. Model almada sadece aile değil, aynı zamanda arkadaşlar, öğretmenler, televizyon ve bilgisayar oyunları gibi sanal ortamlar da alternatif etki kaynaklarıdır. Seyredilen bir filmin veya anlatılan bir hikayenin etkisinde kalma korkuya temel oluşturan diğer bir nedendir. Ayrıca doğuştan itibaren çevresel faktörlerden çok çabuk etkilenen bir çocuk, çok daha kolay korku reaksiyonu geliştirebilir. Burada önemli olan aile içinde korkulan şeye nasıl tepki verildiğidir. Yeni bir deneyim yaşayan çocuk kaygılı bir ebeveyn tutumu ile karşılaşırsa yeni ortamlara girmekten çekinebilir veya farklı şeyler deneyeceği zaman korku duyabilir.

Çocuklar Nelerden Korkarlar?

- * Doğumdan sonraki ilk bir yılda bebekler, yüksek ve ani seslere karşı duyarlıdır.
- * Anneden ayrılma, yabancı kişiler ve yeni ortamlar, bilmediği nesnelere birer korku kaynağıdır.
- * 2-4 yaşlarında ayrılık ve kayıplara karşı çok duyarlıdır. Bu yaş çocuklarında yalnız kalma, karanlık, gök gürültüsü, yılan ve kedi-köpek gibi hayvanlara karşı duyulan korkular belirgindir. Bu yaş aralığındaki çocuğun yaşadığı korkular çok yoğunudur. Bunun sebebi de daha evvelden fark edemediği ve anlayamadığı durumları artık kendisine bir tehdit olarak algılamasından kaynaklanmaktadır.
- * Okul öncesi çocuklar da karanlıktan, hayali yaratıklardan, hırsızlardan, kaybolmaktan, başına bir şey gelmesinden, anne-babanın ayrılması veya anne babadan birini kaybetmekten ve kaçırmaktan korkarlar. Bu dönemde çocuk somut olayların yanında, düşlediği ve hayal ettiği soyut olaylardan da korkar. Çocuk büyüdükçe, etrafını tanımaya başladıkça, zihinsel ve duygusal gelişimi arttıkça bu korkularla daha rahat baş edebilir hale gelecektir.
- * 7-12 yaş aralığında ise hayaletler gibi korkuların yanında, okul korkuları, performans korkuları gibi daha gerçekçi korkular baş gösterir. Okulla ilgili korkular ileriki dönemlerde de devam edebilir. Sosyal korkular ve vücuda gelebilecek zararlarla ilgili korkular ön plana çıkar. Bu sırada hayali yaratıklarla ilgili korkular gittikçe azalır. Fakat izlenen filmlerdeki gerçek ya da sanal kahramanlardan korkma durumu yaşanabileceğinden, bu yaşlarda korku ve gerilim filmlerinin izlenmesine izin verilmemelidir.

Çocukluk Çağında Sık Görülen Korkular ve Dikkat Edilmesi Gerekenler

- * **Yalnız Yatma Korkusu:** Çocukluk çağında en sık rastlanan korkulardan biridir. Bunun nedeni küçük yaştan itibaren anne-babanın yanında yatma alışkanlığından kaynaklanabilir. Ancak, kimi zaman bunun alışkanlık olmadığı çocuğun saatlerce uykuya dalamayıp anlaşılar. Yatağa girme korkuları; ölüm veya uykuya bağlı korkular nedeniyle ortaya çıkabilir. Yatma zamanı için düzenli bir program belirlemek, çocuğun yatak ve uykuya hazırlanması için günlük rutinler oluşturmak onun korkusunu önlemesine yardımcı olabilmektedir. Çocuğun yatmadan 1 saat önce sakin olması sağlanmalıdır. Yatak korkusu olan çocuğun başında uyuyana kadar durulmalı, uyumadan önce yanından ayrılmak için acele edilmemesi gerekmektedir.
- * **Karanlık Korkusu:** Çocuğun yatma korkusu karanlık ile ilgili de olabilir. Karanlıkta her şey farklıdır ve çocukların kendilerini karanlıkta yalnız hissetmeleri normaldir. Bu durumda yatak odasında güzel bir gece lambası bulundurarak ya da yastığın yanında bir cep feneri yakarak korkusunu yenmesine yardımcı olunabilir. Önemli olan çocuğun korkusunu anlamaya çalışmaktır. Kalkıp ışığı açmak, beraber odaları gezmek, tualete gitmek, kabusu anneye ya da babaya anlatmasını sağlamak ve kendisini korkutan şeyin resmini yapması çocuğa iyi gelecektir.
- * **Ölüm Korkusu:** Bu dönemlerde çocuğun en korktuğu konu, ebeveynlerinden birinin ölmesi veya onu terk etmesidir. Ölüme geçici bir olay gibi bakabilir, ölenin geri gelebileceğini veya melek olup yaşayabileceğini düşünebilir. Bu nedenle kızdığı zaman karşısındakine "öl" diyebilir. Çocuk, ölüm kavramıyla ilgili sorular sorduğunda, bu onun ölümlerle ilgili konuşmaya hazır olduğunu gösterir. Kavramla ilgili konuşurken çocuklara herkesin bir gün öleceğini ve yaşamın sonu olduğunu anlatmak gerekir ancak bunu yaparken içinde bulunduğunuz durumda sağlıklı olduğunuzu vurgulamanız gerekmektedir.
- * **Ayrılık Korkusu:** Ayrılık yüzünden endişe yaşayan bir çocuk, annesinin duygularına çok duyarlıdır. Eğer annesi de çocuktan her ayrıldığında tereddüt ediyor, suçluluk duyuyor ya da çocuğun odasına endişeyle giriyorsa, çocuk da ondan ayrıldığı için gerçekten de korkulacak bir şey olduğunu düşünecektir. Bu noktada anne-çocuk arasındaki bağlanmaya ve annenin çocuğa karşı tutumlarına dikkat etmek gerekmektedir.

Korku ile Baş Etmede Ailelere Öneriler

Anne ve babaların, çocuklarının yaşadığı korkuların daha ileriki yaşlara taşınmaması için dikkat edebilecekleri bazı noktalar vardır:

- * Temel prensip çocuğun korkusunu anlamasına ve bu duyguyu yüzleşmesine yardımcı olmaktır. Çocuk kaç yaşında olursa olsun hissettiği korkuya karşı saygı gösterilmelidir. Bağırarak, alay etmek veya korkusunu yok farz etmek korku sürecinin uzamasına sebep olacaktır.
- * Korku anında ebeveynlerin ilk önce çocuğun yaşadığı duyguyu anlaması önemlidir. " Ne var canım korkacak bak odandasın" demek yerine, onu neyin korkuttuğunu anlatmasına izin vermek, sonra da onu sakinleştirmek ve güven vermek önemlidir. " Annen ve baban burada, yanında, sana bir şey olmasına izin vermezler" gibi yatıştırıcı cümleler kullanılabilir. Çocukların korkularını anlatmalarına izin vermek, korku ile baş etmede çok yardımcıdır.
- * Korkunun ana kaynağı anlamaya çalışılmalıdır. Ağlama veya kriz anları geçtikten sonra sakinleştiğinde bu konuyla ilgili sohbet etme veya ondan duygularını anlatan bir resim yapmasını isteme yararlı olabilir.
- * Korku objesini güçlendirecek tavırlarda bulunulmamalıdır. Örneğin karanlık korkusu olan bir çocuğa "Eğer uslu olmazsan ışığı kapatırım." benzeri ifadeler kullanmak korkuyu daha da pekiştirecektir.
- * Bazen korku yaratan durumlar hakkında konuşmak çok kolay olmayabilir. Böyle olduğunda korku yaratan durumun resmini yapmak ya da oyun sırasında bunu ortaya çıkarabileceği (kuklalar, oyun evi gibi) oyuncaklar ile oynamasını teşvik etmek korkulan durumun ifade edilmesinde yardımcı olabilir.
- * Gevşeme teknikleri öğretilerek korkuyu hissettiği an rahatlaması sağlanabilir.
- * Korku ile baş etmekte etkili olabilecek bir diğer yöntem ise masallar ve hikayelerin kullanılmasıdır. Ma-

salda zor durumda kalan kahramanların bu durumdan nasıl kurtulduklarını duymak çocuğa kendi yaşadığı zorlukları aşmasında yol gösterir. Çocuk kitaplarından yararlanılabileceği gibi çocuğun kendi masalını yaratmasına yardım edilebilir.

- * Birlikte deneyimlenebilecek korkular varsa yanında durarak ona destek olmak ve bu süreci atlatmasını sağlamak önemlidir. Örneğin, karanlıktan korkuyorsa el ele tutuşup beraberce karanlıkta durabilir ve ona bir şey olmadığını garantisini verebilirsiniz.
- * Kendi korkularınızı, başa çıkma yollarınızı paylaşabilir, ona kendi baş edebilme yolunu bulmada güven verebilirsiniz.
- * Çocuğun korktuğu nesnelere mizahi yönleri bulunup onlarla dalga geçmesi sağlanabilir. Örneğin, korktuğu canavarın resmini çizdirip süsleyerek komik bir hale sokulması gibi.
- * Son olarak bunun bir süreç olduğu unutulmamalıdır ve çocuğun korkusunun geçmesi için ebeveynlerin sabır göstermesi ve pes etmemesi çok önemlidir.

Sonuç olarak, korkuların çocuklarda görülme şekilleri yaşla ve cinsiyetle değişir. Fakat her korku da "problem" olmayabilir ve zamanla azalabilir. Yukarıdaki öneriler sonucunda olumlu ilerleme sağlanamıyorsa, çocuğunuzun yaşadığı korku yoğunluğu onun ve sizin yaşamınızı engellemeye başlıyorsa uzman yardımı alınması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Adler, A. (1995). Çocuklar ve Korkuları. Cem Yayınevi
 Bacanlı, H. (2001). Gelişim ve Öğrenme. Nobel Yayınları
 Cüceloğlu, Doğan. (1991). İnsan ve Davranışı. Remzi Kitabevi
 Yörükoğlu, A. (1983). Çocuk Ruh Sağlığı. İş Bankası Yayınları
<https://www.egitimpedia.com/cocuklar-hangi-yasta-hangi-korkulari-ve-kaygilari-yasar/>
<http://www.egitimderehberlikdergisi.com/2018/02/27/1793/>
http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/30/740322/dosyalar/2015_05/08112335_korkular.pdf

İŞİTME KAYBI NEDİR?

HÜSNÜ ÖĞÜT

RAM Özel Eğitim Öğretmeni

Doğumdan önce veya doğumdan sonra meydana gelen nedenlerle, kulağın ses duyma özelliğini tamamen veya kısmen kaybetme durumuna, işitme engeli ya da işitme kaybı denir. İşitme kaybında kulak, işlevini çok az gerçekleştirebilir ya da hiç gerçekleştiremez. Bu engel kaybı, odyogram denilen bir test aracılığıyla ölçülmektedir.

İşitme Engeli: Bir bireyin işitme eşik düzeyinin, herhangi bir frekansta odyogram üzerindeki sıfır eşliğinden belirli derecede sapması bir işitme kaybı gösterir. İşitme testi sonucunda bireyin aldığı sonuçlar kabul edilen normal işitme eşiklerinden belirli derecede farklı olup, bu kaybın derecesi bireyin dil edinmesini ve eğitimini engelleyici düzeyde ise işitme engelinin varlığından söz edilir.

İşitme Engelliler: İşitme engelinden dolayı özel eğitimi gerektiren kişiler işitme engellilerdir.

ERKEN TANININ ÖNEMİ

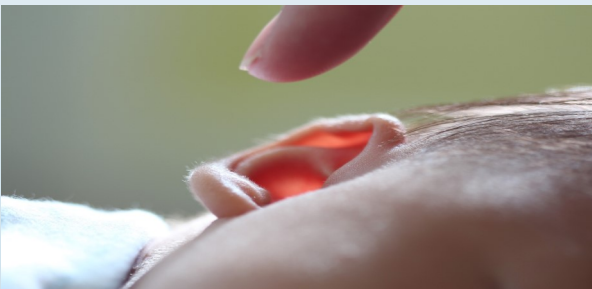
*Engelin erken tanınması işitme engelli çocuğun psikolojik, sosyal, zihinsel gelişimi yönünden çok önemlidir.

*Çocuğun iletişim becerileri artar, sosyal uyumu gelişir.

*Ailenin çocuğun durumundan bir an önce haberdar olup, buna uyum sağlamasına yardımcı olur.

*Çocuğun eğitiminde kolaylık sağlar.

*Sağaltım açısından avantaj sağlar.

İŞİTME KAYBININ NEDENLERİ

Kulak kirlilerinin kulak kanalını tıkamaması sonucu ses dalgalarının taşınması engellenir. Bu ise duymada problemlerin yaşanmasına neden olur. Birçok işitme kaybı genellikle iç kulakta oluşan hasardan kaynaklanmaktadır. Yaşın ilerlemesi ve uzun zaman yüksek sese maruz kalmak kulak salyangozunda bulunan tüycüklerin veya ses sinyallerinin beyne ulaşmasını sağlayan sinir hücrelerinin kullanılmaktan eskimesi bu tür bir durumun ortaya çıkmasına neden olabilir. Bu nedenlerin yanında kalıtsal faktörler de işitme kaybının oluşmasında etkili olmaktadır. Kulakta iltihap, orta veya dış kulakta kemik büyümesi ya da tümörler de işitme kaybının nedeni olabilmektedir. Ayrıca;

- Anne karnındayken oluşan nedenler
- Annenin, hamilelik sırasında alkol, uyuşturucu ve sigara gibi maddeler kullanması.
- Annenin, hamilelik döneminde, çocuğa zarar verebilecek özellikte antibiyotik ilaçlar kullanması.
- Doğuştan bebeğin kulağının olmaması
- Dış kulak yolunun kapalı olması
- Doğum sırasında oluşan nedenler
- Doğum anında kordon bağının dolanması
- Bebek doğarken bebeğin bazı nedenlerle oksijensiz kalması
- Doğum sonrası oluşan nedenler
- Bireyin geçirdiği travmalar
- Kulağa yabancı maddelerin sokulmasıyla kulak zarının zarar görmesi
- Kulak zarının yırtılması veya delinmesi
- Orta kulak kireçlenmesi
- Menenjit tarzı hastalıkların geçirilmesi
- Geçirilen çeşitli alerjik reaksiyonlar, ciddi düzeyde işitme kaybına neden olabilmektedir.

İŞİTME ENGELLİ ÇOCUĞU OLAN AİLELERİN İZLEMESİ GEREKEN SÜREÇ

İşitme engelli çocuğu olan aileler hastanelerden işitme engeliyle ilgili aldıkları raporla oturdukları yere en yakın Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine başvururlar. Rehberlik ve Araştırma Merkezinde işitme engelli çocukların eğitimsel durumlarıyla ilgili olarak inceleme raporları düzenlenmektedir. Rehberlik ve Araştırma Merkezince gerekli bilgiler düzenlenerek yerleştirme için İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilmektedir. Yerleştirme İlköğretim ve Özel Eğitim Yönetmeliklerine göre yürütülmektedir. Okul yönetimlerinin bu konudaki tutumları İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne takip edilmektedir.

Öğretmenlere Öneriler

- Ø İşitme engelli çocuklar için sınıfta en uygun oturma yeri sağlanmalı, öğretmene en yakın bulunan ve onun en iyi şekilde görebileceği bir yere oturtulmalıdır.
- Ø Konuşurken abartılı dudak hareketlerinden kaçınılmalıdır.
- Ø Konuşma esnasında yüz yüze hemen hemen göz seviyesinde olmaya çalışılmalıdır.
- Ø Fazla uzun cümlelerden kaçınılmalıdır.
- Ø Sınıfta gürültünün artması durumunda işitme engelli öğrencinin kelime ayırt etmede daha fazla zorlandığı dikkate alınmalıdır.
- Ø İşitme engelli çocukla iletişim kurarken ona dinlemesi ve düşünmesi için zaman tanınmalı, çocuğun ne söylendiğini anlayıp anlamadığı araştırılmalı, çocuğa bazı şeyler sorulmalı ve size doğru cevap verip vermediğine bakılmalıdır.
- Ø İşitme engelli çocukların kendilerini anlatma zorlukları olduğundan, sınıfta onlara daha fazla zaman ayırmak ve kendisini ifade edebileceği farklı yolları anlamaya çalışmak önemlidir.
- Ø İşitme engelli çocukların ilgi-yeteneklerini en iyi şekilde kullanabilmeleri için çocuğu pek çok yönü ile değerlendirmek ve ona en uygun olan eğitim programlarını saptamak gerekir. Bu durum aile ve diğer derslere giren öğretmenlerle işbirliği yapılarak ortaya çıkarılır.
- Ø İşitme engelli çocuk işitme cihazı kullanıyorsa müzik yete-

- neğini geliştirmeye ve program dışı grup faaliyetlerine katılmaya teşvik edilebilir.
- Ø İstenmeyen bir hareket yaptığında sözel ve yüz ifadeleri ile bu belirtilmelidir.
- Ø Normal işiten arkadaşları, işitme engelli öğrenciye nasıl yaklaşacakları konusunda bilgilendirilmelidirler.
- Ø Yaşlıları ile sosyal iletişimi desteklenmeli, mutlaka sınıfta kaynaşma sağlanmalıdır.

Ø İşitme engelli çocuklar öğretmeni tarafından zamanında fark edilmez ve gerekli önlem alınmazsa bu engelinin dışında bir takım uyum güçlükleri geliştirebilir. İşitme engelli çocuk bu engelini gizlemek için yalnızlığı yeğler. Sınıf içinde geçen konuşma, tartışma, soru ve direktifleri anlamayabilir. Bu anlamayış onu alay konusu haline getirebilir. Öğretmen bunları dikkate alarak, sınıfta bazı önlemler almalıdır.

Ø İşitme engelli olan çocuklar sınıftaki etkinlikleri ya gözle ya da sürekli ve zorunlu dinlemeye ve izlemeye çalışacaklarından ötürü bu çocuklar diğer öğrencilerden daha çabuk yorulabilirler. Bu husus öğretmen tarafından dikkate alınmalıdır.

Kaynaklar

<http://www.ozelegitimsitesi.com/isitme-engelliler> adresinden 02.09.2019 tarihinde erişilmiştir.

Muhammed KONAR
TOBB MTAL Rehberlik Öğretmeni

Merhaba arkadaşlar!

Bu bölümde size ismi yeni duyulmaya başlanan bir izleme ve değerlendirme sisteminden bahsetmek istiyorum.

ABİDE (Akademik Becerilerin İzlenmesi ve Değerlendirilmesi) araştırması son zamanlarda duyulmaya başlanmıştır. **Fakat içeriği hakkında sınırlı bilgiye sahip olduğumuzu düşünüyorum.** ABİDE, PISA sınavlarının ülkemizdeki ulusal versiyonudur diyebiliriz. 2 yılda bir gerçekleştirilmektedir. **ABİDE çalışmasıyla** öğrencilerin okulda öğrendiklerini gündelik yaşamda ne ölçüde kullanabildiklerinin ve zihinsel becerilere sahip olma durumlarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Biz rehber öğretmenler olarak öğrencinin eğitim öğretim hayatını olumlu ya da olumsuz etkileyen birçok faktörü araştırmaktayız. Bakanlığımızın yapmış olduğu ABİDE çalışmalarında da eğitim öğretime katkı sağlayan paydaşların ne derece önemli olduğu (okula yönelik tutum, aile ilgisi, öğretmenin mesleki doyumu ve gelişimi gibi) ortaya konmaktadır. ABİDE ortaya koyduğu sonuçlarla rehberlik öğretmenlerine, öğrencinin başarısı ve eğitim öğretimdeki eksik yönlerini gösteren oldukça kapsamlı bilgi vermektedir.

ABİDE çalışması becerilerin ölçülmesine odaklanması yönüyle PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı), kazanımları temel alması yönüyle de TIMSS (Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması) ile benzerlik göstermektedir. PISA ve TIMSS ülke geneli olarak izleme yap-

makta il düzeyinde ise bir geribildirim vermemektedir. Her ilin kendine özgü durumlarının izlenmesi ve geribildirim verilmesi için il düzeyinde örneklem alınması gerekmektedir.

ABİDE araştırmasının genel amacı, ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin zihinsel becerilerinin ortaya konulması ve öğrencilerin başarılarıyla ilişkili öğrenci, öğretmen ve okul özelliklerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç kapsamında ulaşılmaya hedeflenen alt amaçlar ise şunlardır:

- ◆ 8. Sınıf düzeyinde öğrencilerin Türkçe, matematik, fen bilimleri ve sosyal bilgiler alanlarında zihinsel becerilere ne ölçüde sahip olduklarını belirlemek,
- ◆ Öğrencilerin başarılarını etkileyen duyuşsal, aile ve okul özelliklerini ortaya koymak,
- ◆ Öğrencilerin puanlarının karşılık geldiği yeterlik düzeylerinin olduğu ve bu puanların anlam kazandığı bir değerlendirme sistemi kurmak,
- ◆ Yeterlik düzeylerinin belirlenmesinden sonra periyodik olarak uygulanacak bu çalışma ile süreç içerisinde eğitimde gelişimi ve üst yeterlik düzeyine ulaşan öğrenci sayısını ortaya koyabilmektir.
- ◆ ABİDE uygulaması kapsamında öğrenci, öğretmen ve okul anketleri kullanılarak indisler oluşturulmaktadır.

Öğrenci Anketinde Yer Alan Maddelerden Yola Çıkılarak Oluşturulan İndisler

- * Sosyo-ekonomik düzey
- * Okula yönelik tutum
- * Akran zorbalığına maruz kalma
- * Aile ilgisi
- * Aile baskısı
- * Her bir derse yönelik sevgi (dersten hoşlanma)
- * Her bir derse verilen değer
- * Her bir derse ilişkin öz-yeterlik algısı

Öğretmen Anketinde Yer Alan Maddelerden Yola Çıkılarak Oluşturulan İndisler

- * Mesleki doyum
- * Mesleki yeterlik algısı
- * Mesleki gelişim

Okul Anketinde Yer Alan Maddelerden Yola Çıkılarak Oluşturulan İndisler

- * Öğrenci kaynaklı sorunlar
- * Öğrenci kaynaklı olmayan sorunlar

2016 yılında hayata geçirilen ABİDE çalışmalarının ilki uygulanmıştır. 2018 ABİDE-10 çalışmalarının pilot uygulamaları geçtiğimiz günlerde yapılmıştır. Bu dönem içinde de 2019 ABİDE uygulamaları gerçekleştirilecektir.

ABİDE Çalışmasında Yer Verilen Anketler

Okul Anketi

Anket Konu Başlığı	Konu İçeriği
Kişisel Bilgiler	Okul yöneticilerinin kendileri, eğitim yaşantıları ve meslek kariyerleri ilgili bilgileri kapsamaktadır.
Okulunuz Hakkında	Okullar hakkındaki genel bilgileri kapsamaktadır.
Kaynaklar ve Teknoloji	Okul yöneticilerinin okullarında eğitim-öğretim için mevcut olan veya ihtiyaç duydukları kaynaklar hakkındaki görüşlerini kapsamaktadır.
Okulunuzda Eğitim-Öğretim	Okul yöneticilerinin okullarında verilen eğitim öğretim hakkındaki görüş ve önerilerini kapsamaktadır.

Öğrenci Anketi

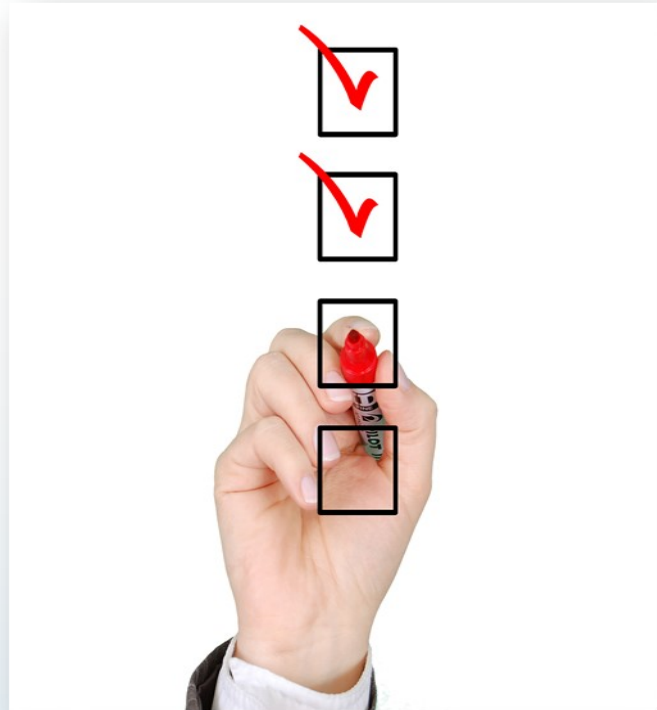
Anket Konu Başlığı	Konu İçeriği
Kişisel Bilgiler	Öğrencilerin kendileri, ailesi, yaşadıkları çevre ve okul yaşantılarıyla ilgili bilgileri kapsamaktadır.
Okulunuz ve Okulunuz Hakkındaki Düşünceleriniz	Öğrencilerin okulları hakkındaki genel bilgileri ve okulları hakkındaki düşüncelerini kapsamaktadır.
Ödevleriniz ve Dönem Sonu Başarılarınızın Belirlenmesine İlişkin Görüşleriniz	Öğrencilerin okulda verilen ödevler ve yapılan ölçme değerlendirme uygulamaları hakkındaki görüş ve düşüncelerini kapsamaktadır.
Okulunuzda Matematik Dersi Hakkındaki Görüşleriniz	Öğrencilerin okullarında almış oldukları matematik dersi hakkındaki görüş ve düşüncelerini kapsamaktadır.
Okulunuzda Fen bilimleri Dersi Hakkındaki Görüşleriniz	Öğrencilerin okullarında almış oldukları fen bilimleri dersi hakkındaki görüş ve düşüncelerini kapsamaktadır.
Okulunuzda Türkçe Dersi Hakkındaki Görüşleriniz	Öğrencilerin okullarında almış oldukları Türkçe dersi hakkındaki görüş ve düşüncelerini kapsamaktadır.
Okulunuzda Sosyal Bilgiler Dersi Hakkındaki Görüşleriniz	Öğrencilerin okullarında almış oldukları Sosyal Bilgiler dersi hakkındaki görüş ve düşüncelerini kapsamaktadır.
Okulunuzda Eğitim-Öğretim	Öğrencilerin okullarındaki eğitim-öğretim ortamı ve öğretmenleri hakkındaki görüşleri ve düşüncelerini kapsamaktadır.

Öğretmen Anketi

Anket Konu Başlığı	Konu İçeriği
Kişisel Bilgiler	Öğretmenlerin kendileri, eğitim yaşantıları ve meslek kariyerleri ilgili bilgileri kapsamaktadır.
Mesleki Gelişim	Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlayan etkinliklere katılım durumları hakkındaki bilgileri kapsamaktadır.
Akademik Başarıda Okulun Önemi	Öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda eğitim başarısını etkileyen faktörler hakkındaki görüş ve düşüncelerini kapsamaktadır.
Öğretmenlik Mesleği	Öğretmenlerin öğretmenlik mesleği hakkındaki görüş ve düşüncelerini kapsamaktadır.

Oluşturulan bu anket sonuçlarının öğrencinin akademik başarısına etkisinin olup olmadığı incelenmiştir.

İlimiz için ABİDE 2016 çalışmalarında Türkçe, Matematik, Fen bilimleri ve Sosyal Bilgiler dersine etki eden bulgulara ulaşmak ve tüm raporu görmek için https://ispartaodm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/28141603_ABYDE_ISPARTA.pdf adresine bakabilirsiniz.

KAYNAKÇA

<http://abide.meb.gov.tr/proje-hakkinda.asp>

https://ispartaodm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/28141603_ABYDE_ISPARTA.pdf

Ülkü KARACA
RAM Rehberlik Öğretmeni

DOKUZ TIP MİZAÇ MODELİ MULTİDİSİPLİNER BİR BAKIŞ AÇISIYLA ÖNCE İNSANIN SONRA DA EĞİTİMİN YENİDEN ELE ALINDIĞI İYİ NİYETLİ BİR ÇALIŞMANIN ÜRÜNÜDÜR

Daha önceki yazılarımızda DTM1, DTM2, DTM3, DTM4, DTM5 mizaç tipine sahip öğrenciler için davranış yöntemlerini ve onların duygularını anlama hakkında teknik bilgileri siz okuyucularımızla paylaşmıştık. Bu sayımızda da DTMM ile ilgili kalan bölümlerimizi tamamlayacağız.

DTM 6 HAYRAN OLUNACAK KENDİLİK İMAJI

ARAYAN MİZAÇ TİPİ

DTM6 ÖĞRENCİLERİN MİZAÇ YATKINLIKLARI

- ⇒ Sadık ve güvenilir olma
- ⇒ Tüm ihtimalleri gözetme, tedbirli ve kontrollü olma
- ⇒ İşbirliği ve uyum içinde çalışmaya önem verme
- ⇒ İhtiyaç duyduğunda güvenilir birinden yardım ve akıl alma
- ⇒ Kendini bir grup/ekibe adayabilme
- ⇒ Aldığı görev ve sorumlulukları eksiksiz bir biçimde yerine getirmeye çalışma

DTM6 ÖĞRENCİLERİN OLUMSUZLUĞA AÇIK RİSKLİ ÖZELLİKLERİ

- ⇒ Daima bilgi ve yeterliliğini sorgulama, kendine yeterince güvenmekte zorlanma
- ⇒ Olumsuz ihtimallere odaklanma
- ⇒ Kötümser ve şüpheli olma
- ⇒ Çabuk kaygılanma/endişelenme, korkma
- ⇒ Eleştirilmekten çok çekinme
- ⇒ Karar vermekte zorlanma, emin olamama, sık sık karar değiştirme

DTM6 ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTSEL REHBERLİK

Okula Bakışı: 'Okul, bize bir gün mutlaka işimize yarayacak olan yararlı bilgiler veren, bizi güvenli bir geleceğe hazırlayan, tutarlı ve bilgili öğretmenlerin bulunduğu güvenilir ortamdır'

Konsantrasyonunu Artran: Öğretmeninin kendisinden beklentisi ve çalışma yönergelerinin net bir şekilde belirli olması, neyi, ne zaman ve nasıl çalışacağını belirleyen ders programı.

Konsantrasyonunu Azaltan: Yapmama ve yeterli olmama endişesi yaşamak, eleştirilme korkusu, nasıl yapacağını bilememek.

Motivasyon: 'Kendisini rahat ve güvende hissettiği ortamlarda, işleri kendisine güvenen kişileri hayal kırıklığına uğratmayacak şekilde yapmaya ' motivevidir.

Motivasyonunu Artran: Güven odağından destek almak, yaptıkça adım adım başarılı olduğunu görmesi, ulaşabileceğine inandığı bir kariyer hedefi.

Çalışma Alışkanlıkları: Tek başına ya da grupla birlikte işbirliği içinde düzenli çalışmak, çok araştırarak konu hakkında eksiksiz bilgi sahibi olmaya çalışmak.

Zaman Planlama: DTM6 öğrenciler kendilerinden ne beklediğini tam olarak kavradıklarında ve izlemeleri gereken yol ve yöntem net bir biçimde çerçeveslendiğinde çok verimli çalışırlar. Ders programlarına uyup uymadıklarını düzenli olarak takip etmek ve düzenli olarak geri bildirim vermek önemlidir. Bu durum onları motive edecektir.

Ödev Yapmama: Üzerine aldıkları sorumlulukları eksiksiz olarak yerine getirmeye çok dikkat ettikleri için ödevlerini düzenli olarak yapmaya çalışırlar.

DTM6 ÖĞRENCİLER İÇİN MESLEKİ REHBERLİK

DTM6 öğrenciler, aileleri tarafından onaylanan bir meslek seçmeye özen gösterir, iş yaşamları boyunca seçtikleri meslek ve kariyer gelişimleriyle yüksek bir iş doyumu yakalarlar. Kariyer planlaması yaparken ailelerinin görüşlerini almak çok önemlidir. Ekip/takım halinde çalışabilecekleri, ekip arkadaşlarının işbirliği içinde birbirine destek olduğu ortamlarda mutlu ve başarılı olurlar.

Müfettiş, muhasebe, finans uzmanı, bankacı, mühendis, doktor, akademisyen gibi pozisyonlar DTM6 için uygun bazı meslek seçimleridir.

DTM 7 KEŞFETMENİN HAZZINI ARAYAN MİZAÇ TİPİ**DTM7 ÖĞRENCİLERİN MİZAÇ YATKINLIKLARI**

- ⇒ Çevresiyle çok rahat, kolay ve hızlı ilişki kurma
- ⇒ Yenilikleri keşfetmeye meraklı, değişim ve deneyime açık olma
- ⇒ Canlı, enerjik, iyimser ve girişken olma
- ⇒ Özgür ruhlu ve maceracı bir yapıya sahip olma
- ⇒ Eğlenceli organizasyonlar yapma, çevresindekileri neşelendirme

DTM7 ÖĞRENCİLERİN OLUMSUZLUĞA AÇIK RİSKLİ ÖZELLİKLERİ

- ⇒ Tek bir konu üzerinde odaklanmakta zorlanma, dikkatini sürdürmememe
- ⇒ Sorumluluk, problem ve sıkıntıdan kaçma
- ⇒ Sabırsız, isteklerinin yerine getirilmesi için ısrarcı ve tutturmacı olma
- ⇒ Dağınık ve düzensiz olma
- ⇒ Çok fazla ilişki ağı olmasına rağmen, duygusal bağının zayıf olması

DTM7 ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTSEL REHBERLİK

Okula Bakışı: 'Okul, bize keşfedilecek çok şey sunan, yeni deneyimler edinilecek, eğlenceli bir sosyal ortamdır'

Konsantrasyonunu Artıran: Derslerin merak uyandırıcı ve eğlenceli olması, deneyerek, yaparak - yaşayarak öğrenmek, ekiple çalışmak.

Konsantrasyonunu Azaltan: Uzun süreli dikkat gerektiren rutin ve sıkıcı işler ve kısıtlanmış olmak, sınırlandırılmak, çalışmaya zorlanmak.

Motivasyon: Merakını uyandıran, eğlenceli, özgürce hareket edebileceği ortamlarda motivedir.

Motivasyonunu Artıran: Derslerin eğlenceli hale getirilmesi, kısıtlanmamak ve dışsal ödül almak.

Çalışma Alışkanlıkları: Sık ara vererek ve konu değiştirerek çalışmak, aktif olabileceği grup çalışmaları, dikkat dağıtan öğelerden arındırılmış ve sade döşenmiş bir ortam.

Zaman Planlama: DTM7 öğrenciler rutin bir düzende planlı ve programlı olarak ders çalışma fikrinden pek hoşlanmazlar. Beraber hazırlanacak, onları sıkmadan uygulayıp uygulamadıklarını izlediğiniz bir programa biraz daha kolay uyabilirler. Program yaparken gün içinde mutlaka enerjilerini dışa vurabilecekleri eğlenceli aktivitelere zaman ayrılmalıdır. Genellikle 'eğlenceye daha fazla zaman ayırmak adına' çalışmayı sık sık ertelemelerini önleyebilmek için, çalışmalarını 'her gün ancak kısa süreli' olacak şekilde planlamak gerekmektedir. Aceleci olmaları nedeniyle 'dikkatsizlik hataları' yapabilen DTM7 öğrencilerin programlarında çalışmaların sonuna 'kontrol zamanı' eklenebilir.

Ödev Yapmama:

DTM7 öğrenciler ödev yapmakla ilgili en fazla zorluk yaşayan mizaç tiplerinden birine sahiptirler. Ödev yapmaktan 'çok daha fazla önem verdikleri, eğlenceli işler' vardır. Ödevlerini not edip etmedikleri her zaman kontrol edilmeli. İlgi çekici ve merak uyandıran

ödevler olmasına dikkat edilmeli, fazla uzun, ayrıntılı ödevleri yapmakta zorlanırlar. Çabuk sıkılırlar. O yüzden ödevi yarıda bırakabilirler. Dışsal ödül denenmelidir. Mutlaka enerjileri boşaltabilecekleri bir spor/uğraşı/hobi vs. gibi keyif alacakları etkinler olmazsa ödevde konsantre olamazlar. Ödevlerinin başına geçtiklerinde dikkatlerini dağıtacak dışsal faktörler (ailenin beraber eğlenceli aktivitede bulunuyor olması, arkadaşlarının oyun/sohbet içinde olması vb.) olmamalıdır.

DTM7 ÖĞRENCİLER İÇİN MESLEKİ REHBERLİK

DTM7 öğrenciler seçmek istedikleri meslekle ilgili sık sık fikir değiştirirler. Hedeflerine ulaşmak için istikrarla çalışacak kadar sabır ve sebat göstermekte çok zorlanırlar. Bu yüzden DTM7 öğrencilere mesleki rehberlik alanında 'sıcak ve yakın temas halinde olup yönlendirme yapmanıza en fazla ihtiyaç duyan' mizaç tiplerinden birine sahiptirler. Devamlı olarak sabit bir mekânda bulunmayı gerektirmeyen, hareket edebilecekleri, katı kural ve yönetmeliklerle sınırlandırılmayan çalışma ortamlarında mutlu olurlar.

Gezi rehberi, saha elemanı, sporcu, oyuncu, muhabir, sanatçı (show, tiyatro, dans v.b), reklam pazarlama, metin yazarı gibi pozisyonlar DTM7 için uygun bazı meslek seçimleridir.

DTM 8 MUTLAK GÜÇ ARAYAN MIZAÇ TİPİ**DTM8 ÖĞRENCİLERİN MIZAÇ YATKINLIKLARI**

- ⇒ Bulunduğu ortamda lider olma, çevresindekileri yöneterek yönlendirme
- ⇒ Haksız ve adaletsiz durumlarda derhal müdahale etme, zayıf ve güçsüzü koruma
- ⇒ Çok hızlı sezim inisiyatif alma ve hızlı karar verme
- ⇒ Kararlı ve iddiacı olma, kararlarından kolay kolay vazgeçmeme

DTM8 ÖĞRENCİLERİN OLUMSUZLUĞA AÇIK RİSKLİ**ÖZELLİKLERİ**

- ⇒ Çabuk ve kolay öfkelenme, öfkeyle hareket etme
- ⇒ Problemlerini şiddet yoluyla halletmeye eğilim
- ⇒ Baskın ve zorlayıcı olma, emredici davranma
- ⇒ Mücadeleyi kaybetmeye ve yenilgiye tahammül edememe

DTM8 ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTSEL REHBERLİK

Okula Bakışı: 'Okul, öğrendiklerimizi deneyimleyip daha etkin olacağımız, gücümüzü aktif olarak ortaya koyabileceğimiz sosyal bir ortamdır'

Konsantrasyonunu Artıran: Çevresindekileri yönetip yönlendirebildiği bir grupta çalışmak. Kendi belirlediği zamanda, kendi yöntemleriyle çalışmasına izin verilmesi

Konsantrasyonunu Azaltan: Sınırlandırılmak, zorlanmak, fazla enerjisini boşaltmamış olmak, herhangi bir şeye öfkeli olmak

Motivasyon: Lider olabileceği, organize edebileceği, çevresindekileri yönetip yönlendirebileceği ortamlar.

Motivasyonunu Artıran: İddia ve rekabet ortamlarında, gücünü ortaya koyabilecekleri ve kanıtlayabilecekleri ortamlarda motivasyonları yüksektir.

Çalışma Alışkanlıkları: Liderlik ettiği bir grupta birlikte ya da yalnız başına, zamanı kendinin yönettiği, kendi belirlediği şekilde ve yöntemle çalışmak.

Zaman Planlama: DTM8 öğrenciler genellikle kendilerine ne yapmaları gerektiğinin söylenmesinden hoşlanmadıkları için onlara bir ders çalışma planı önermenizden pek memnun olmazlar. Kendilerinin belirlediği bir programa ise uyarlar.

Ödev Yapmama: Akademik ilgisi yüksek olan DTM8 öğrenciler, güç ve yeterliliklerini ortaya koyabilecekleri ve kısa sürede sonuç alabilecekleri ödevleri yapmaktan keyif alırlar. Ancak akademik ilgisi pek yüksek olmayan öğrenciler düzenli ödev yapmakla ilgili sorun yaşayabilirler. Ay-

rıntı ve sıkıcı buldukları ödevleri yapmak istemeyebilirler. Ödevi veren öğretmeniyle yaşadıkları zıtlasma-çatışma sonrası öğretmene tepki olarak ödev yapmayabilir. Bazı durumlarda 'düzenli ödev yapan, ders çalışan, öğretmenin her dediğini yapan' olarak görünmek istemedikleri için ödev yapmıyor olabilirler.

DTM8 ÖĞRENCİLER İÇİN MESLEKİ REHBERLİK

DTM8 öğrenciler kariyer yolunda genellikle ulaşmak istedikleri hedeflere ulaşıncaya kadar vazgeçmeden mücadele edebilirler. Ancak kendilerine uzun yıllar eğitim almaları gereken mesleklerden çok, bir an önce 'uygulamaya geçebilecekleri' meslekler seçmeye eğilim gösterirler. Çalışma arkadaşlarına liderlik etmek kaydıyla takım çalışmasına oldukça yüksek bir uyum sağlayabilirler. Böyle bir çalışma ortamında hem kendileri hem de ekiplerinin oldukça verimli çalışmasını sağlayabilirler.

Yönetici, politikacı, genel müdür, ekonomi analizcisi, iş geliştirme uzmanı, vali, emniyet amiri, polis, subay gibi pozisyonlar DTM8 için uygun bazı meslek seçimleridir.

DTM9 DUYUMSAL- HAREKETSSEL (FİZİKSEL) KONFOR ARAYAN MİZAÇ TİPİ

DTM9 ÖĞRENCİLERİN MİZAÇ YATKINLIKLARI

- ⇒ Sakin, sabırlı, huzurlu ve dingin olma
- ⇒ Rutini sevme, rutin düzeyde verimli ve tempolu çalışabilme
- ⇒ Uzlaşmacı ve arabulucu olma, daima barıştan yana olma
- ⇒ Çevresindekileri yargılamadan algılamaya çalışma

DTM9 ÖĞRENCİLERİN OLUMSUZLUĞA AÇIK RİSKLİ ÖZELLİKLERİ

- ⇒ Hayır diyememe, reddedememe
- ⇒ İnat etme(pasif dirençlilik), öfke biriktirme
- ⇒ Eyleme geçmekte zorlanma, ağırkanlılık
- ⇒ Rutin yaşam düzeninin ve ritminin bozulmasından çok etkilene

DTM9 ÖĞRENCİLER İÇİN EĞİTSEL REHBERLİK

Okula Bakışı: 'Okul, bilgi veren, rutin bir düzenin hakim olduğu, huzurlu ve sakinçe eğitim görmemiz gereken bir ortamdır'

Konsantrasyonunu Artıran: Dinlenme için yeterli vakit ayrılmış, rutin bir ders çalışma programı, rahat bir çalışma ortamı ya da grupta bütünleşebileceği bir ekip çalışması.

Konsantrasyonunu Azaltan: Uykusuz, yorgun, aç olmak, rutin ders çalışma düzeninin bozulması, uzun çalışma saatleri, huzursuzluk ortamı, baskı altında olmak, kendisinden yüksek bir performans beklenmesi.

Motivasyon: Fiziksel açıdan rahatlık sağlayan, hızlı hareket etmesini gerektirmeyen, çatışma ve huzursuzluğun olmadığı rutin durumlarda motivedir.

Motivasyonunu Artıran: Rahatının sağlanması ve sürekli olarak başarabileceği yönünde kendine güveninin desteklenmesi.

Çalışma Alışkanlıkları: Rahat bir ortamda, rutin bir düzende ve alışık olduğu yöntemlerle çalışmak isterler.

Zaman Planlama: DTM9 öğrenciler 'kendi başlarına yeni bir çalışma programı hazırlamaya' karar veremezler. Ancak öneri

ve yönlendirmelerle uygulayabilecekleri bir çalışma planı hazırlamak, akademik yaşamlarında performanslarını çok önemli bir oranda artıracaktır. Dikkat edilmesi gereken alışık oldukları rutin düzenin bozulmamasıdır.

Ödev Yapmama: DTM9 öğrenciler rutin bir düzende çalışmaya alışmışlarsa, ödevlerini yapma konusunda problem yaşamayabilirler. Ancak rutin bir çalışma planı olmayan, ağırkanlı olma özelliğini fazla sergileyen ve harekete geçmekte çok zorlanan, DTM9 öğrenciler, ödev yapmayı sürekli olarak erteleyebilirler ya da çeşitli etkinliklerle yorulduğu için ödev yapmak yerine dinlenmeyi tercih edebilirler. Bu nedenle bireysel görüşme yapmak ve düzenli olarak ödev kontrolünün yapılması çok önemlidir.

DTM9 ÖĞRENCİLER İÇİN MESLEKİ REHBERLİK

DTM9 öğrenciler rutin bir düzende yaşamaya eğilimli oldukları, ani-dürtüsel kararlar almaktan kaçındıkları için, birlikte belirlediğiniz uzun vadeli bir mesleki kariyer planına uymak konusunda istikrarlı olabilirler. Dolayısıyla hedeflerine ulaşmak için nasıl çalışmalarını gerektiğiyle ilgili yapılandırılmış bir plan çizmek yararlı olur. Çalışma ortamının hem fiziksel hem de psikolojik olarak 'rahat ve rutin' olması oldukça verimli çalışmasını sağlar.

Müşavir, Kamu yöneticisi, bilgi işlem sorumlusu, diplomat, yazar, akademisyen, öğretmen gibi pozisyonlar DTM9 için uygun olabilecek bazı meslek seçimleridir.

KAYNAKÇA

Yılmaz, D. E. ve Selçuk Z. (2015). *Rehber Benim*. Ankara: Pegem Akademi.

Yılmaz, D. E. ve Selçuk Z. (2018). *Ebeveyn Benim*. İstanbul: Mizmer Yayınları.

Yılmaz, D. E. (2019). *Öğretmen Benim–Dokuz Tıp Mizaç Modeli'ne Göre Rehberlik Yaklaşımına Giriş*. İstanbul: Mizmer Yayınları.

Nimeti hezimeteye dönüştürmek yahut nimetin nimetlerinden esas anlamda yararlanabilmek kişisel becerilerle dolayısıyla da kişisel becerileri geliştirecek öğretme ve eğitimle alakalı elbette. İşte bu noktada ebeveynler için çocuklarımızın eğitiminde asıl başarı ölçütünün, bilişsel zeka sonucunu elde edilen akademik başarı ya da başarısızlıklar olmadığı; duygusal zeka sonucunu elde edilen “kişisel gelişim düzeyinin” esas başarı ölçütü olduğu bir kez daha karşımıza çıkıyor.

Teknolojiyi hayatımıza katış biçimimiz “teknolojiyi kullanma” ya da “teknolojinin kuklası olma” ince çizgisindeki konumumuzu belirleyecektir. İşte tam da burada kişisel gelişim düzeyimiz konumumuzu belirlemede en etkili unsur olacaktır.

Telefonunun şarjı bitince, su altında nefessiz kalıp alalecele su üstüne çıkmak istercesine şarj aleti arayan bir genç; evlerinin kapılarını sıkı sıkı kilitlerken internet ağı ile çocuğunun kapılarını tüm dünyaya sınırsızca açan ebeveynler; telefon veya bilgisayarı sadece sosyal medya ve bilgisayar oyunları aracı olarak görenler... Sizce çizginin neresinde?

Durumu anlatmak için bir örnek düşünürken birden gözümün önüne Barni Moloztaş ve Fred Çakmaktaş geldi, ayaklarını taşıtlarının altından çıkarmışlar tekerleklere hareket kazandırmak veya fren yapmak için ayaklarını kullanarak -sözde- taşıt kullanıyorlar. Taşıtın yükü yine kendi

üzerlerinde, görünüşe göre sadece taşıtın gölgeliğinden faydalanıyorlar galiba.

Ama o “Taş Devri” idi, saçma gelmiyordu, o devri yansıncı hatta düşünce yaratıcı bile geliyordu. Şimdi hayal gücümüzü kullanarak durumu biraz daha fantastik hale getirelim:

Bu seferki taşıtımız çok lüks ve teknolojik olsun (çok beğendiğiniz teknolojik ve görsel üstünlüğü olan bir arabayı gözünüzün önüne getirin lütfen). Barni ve Fred yine bu arabanın altından ayaklarını çıkartmış ve arabayı hareket ettiriyor olsunlar.

Ne anlamı kaldı aracın teknolojik donanımının, bu seferde sadece arabanın görseelliğinden faydalanmış olacaklar galiba. Kullanım şekli değişmedikten sonra çağ atlamış olmayacağız, devir teknoloji devri sözü sadece lafta kalacak böylece.

Bireyin kendinden bir şey ya da kendine bir şey (pozitif anlamda) katamadığı ve kendi sınırlarını koruyamadan kapılıp gittiği teknoloji bağı artık bağımlılık boyutundadır sonuç olarak. İlk bakışta; elektronik eşyalara çocuğun meraklı olması, bilgisayarla haşır neşir olmasının

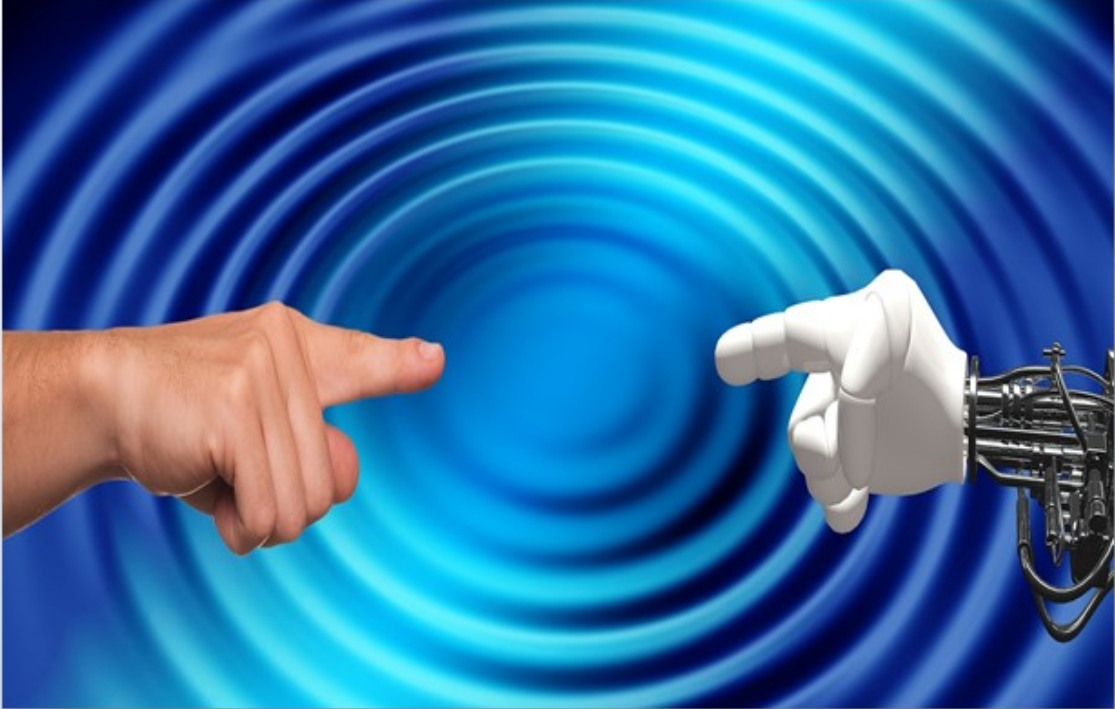
zeki olmakla bağlantılandırılması, dersler için öncelikli eğitim öğretim aracı olarak teknolojik donanımı sağlanmış çocuk odalarının hazırlanması.... vb. bakış açıları biz ebeveynlerin bu bağımlılık türünü geç algılamalarına sebep oluyor. Ardından gelen teknolojik bağımlılığın zararlarını anlatan söylemlerimiz bizi “kamu spotu” kıvamında ebeveynlik yapmaktan öteye götürmüyor.

“Teknoloji hiçbir şeydir. Asıl önemli olan insanların özünde iyi ve zeki olduklarına, onlara gerekli araçlar verildiği takdirde mükemmel işler başaracağına duyduğunuz inançtır.”
(Elyssa Friedland)

“Yaşam tarzı” haline dönüştürme işte anahtar kelime. Ebeveynler için, çocuklarında kalıcı izli davranış biçimleri geliştirmenin belki de en önemli eğitim biçimidir. Tabii bu da eğitimin küçüklükten bu yana belli bir kültürle yetiştirmekle başlanması anlamına geliyor. Örneğin çocuklar, yeme ve beslenme alışkanlıklarını, spor yapma - sağlıklı ve temiz vücut bakımı alışkanlıklarını, kitap okuma – boş vakitlerini değerlendirme alışkanlıklarını, ailesiyle sohbet etme ve dertleşebilme alışkanlıklarını, ailesinin kendine sunduğu yaşam tarzının verdiği destekle büyük ölçüde kazanır ki bu alışkanlıkların oluşturduğu davranış biçimleri kendiliğinden büyük ölçüde birçok bağımlılık türünden çocuğumuzu korumak adına pozitif alt yapı oluşturmuş olur.

Teknoloji devri, taş devri, uzay çağı, yeniçağ, ortaçağ... Devirler ve çağlar üstü olmak yahut devirler ve çağlar gerisinde kalmak gelişmişlik düzeyimizle alakalı elbet.

BOŞANMA SÜRECİ VE BERABERİNDE GETİRDİKLERİ

Bengül YÖRÜK

Nazmi Toker Ortaokulu Rehberlik Öğretmeni

Boşanma, çocuğun hayatında dönüm noktasıdır. Çocuk artık yeni bir hayata ve başka kişi veya kişilerle yaşamaya alışmak zorundadır (Öztürk, 2008). Bu dönemde çocukta depresyon, ayrılma bunaltsı, kişilik sorunları, dikkat eksikliği, davranış bozuklukları (parmak emme, alt ıslatma gibi regresyon durumları) vb. sorunlar görülebilir.

Boşanmanın çocuk üzerindeki etkilerinin incelendiği birçok çalışmada, boşanmış ailelerdeki çocukların evli ailelerdeki çocuklara göre daha fazla davranış sorunları sergiledikleri ayrıca, okul başarılarının da, daha düşük olduğu bulunmuştur. Boşanma sonrasında çocuklar daha depresif olmakta ve daha fazla sorunlu davranışlar sergilemektedirler. Boşanmanın çocuk üzerindeki kısa ve uzun süreli etkileri de üzerinde durulan konular arasındadır. Literatürde, boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri açısından çok çelişkili bulgular olmakla birlikte; genellikle kısa süreli etkilerin olumsuz olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca, birçok çalışmada, boşanmanın çocuk üzerindeki uzun süreli etkilerinin oldukça uzun süre olumsuz olarak devam ettiği bulunmuştur. Hatta çocukluk dönemlerinde ebeveynlerinin boşanmasına şahit olan çocukların, yetişkinlik dönemlerinde de, boşanmanın olumsuz etkilerini yaşadıkları belirtilmektedir.

Bazı araştırmalarda, çocukluk dönemlerinde anne-babası boşanmış bireylerin kendi evliliklerindeki boşanma oranının, ebeveynleri boşanmamış bireylere göre daha yüksek olduğu bulunmuş; bu sonuçların da, boşanmanın bireyler üzerindeki uzun süreli olumsuz etkilerini kanıtladığı öne sürülmüştür.

Çocuk erişkinlerden daha fazla ilgi ister. Bu dönemi sağlıklı atlatabilmek için çocuğun duygularını ifade etmesi sağlanmalı, sabırlı olunmalıdır.

Çocuklar genellikle ailelerine aşağıdaki soruları yöneltir:

- ⇒ Neden boşanıyorsunuz?
- ⇒ Tekrar bir araya gelecek misiniz?
- ⇒ Benim yüzümden mi?
- ⇒ Okulumu değiştirmek zorunda mıyım?
- ⇒ Arkadaşlarımı göreceğim mi?
- ⇒ Fakir mi olacağız?
- ⇒ Dedemi, babaannemi/anneannemi görebilecek miyim?

Boşanma Çocuğa Nasıl Anlatılmalı?

Boşanma sürecine dair sorulara onun yaş düzeyine uygun olacak şekilde cevaplar verilip karı- kocalık ile anne baba olmanın birbirinden bağımsız roller olduğu vurgulanmalıdır. Boşanma kararı alan eşler, bunu en kısa zamanda ve en uygun bir dille çocuklarına anlatılmalıdır. Anne ve babaların bu kararı beraber açıklamaları en makul olanıdır. Ancak ne yazık ki eşler bir araya gelemeyecek kadar kavgalı iseler boşanmayı sakın bir şekilde anlatmaları mümkün değildir. Boşanma nedeni hakkında fazla detaya girmeden çocuğa; anne babanın ayrıldığı, ailede bir takım değişiklikler olacağı, çocuğun bunda bir suçlu olmadığı, yetişkinler arasında bir problem olduğu ve ne olursa olsun kendisinin yine aynı şekilde seveceği açıklanmalıdır. Çocuğu sevgi sözcükleri ile yumuşatarak, boşanmayı çocuğa uzatmadan olumsuzlukların yanında olumlu yanları vurgulanarak boşanmayı açıklamak gerekir. Örneğin; biz boşanıyoruz ama babanı sık sık göreceksin veya her iki evde de odan olacak gibi. Anne baba olarak biz birbirimizi seviyorduk ve bu zamana kadar birlikte yaşamaktan mutluyduk. Ama artık aynı evin içinde mutlu olamıyoruz. Bu yüzden ayrı evlerde yaşamaya karar verdik. “ANCAK BİZ SENDEN AYRILMIYORUZ! SENİ ESKİDEN OLDUĞU GİBİ YİNE ÇOK SEVİYORUZ VE SEVMEYE DE DEVAM EDECEĞİZ” açıklaması oldukça önemlidir.

Eğer çocuğa anlatma konusunda kararsızlık ve aşırı kaygı taşıyorsak bir uzman eşliğinde açıklamak daha faydalı olacaktır. Ayrı yaşadığı ebeveyni istediği zaman görebileceğine dair güven hissi vermek önemlidir. (telefon görüşmesi vb.)Beraber aile olarak etkinlik yapmaya çalışılmalıdır. Çocuğa; karşı tarafın kusurlu yönleri konusunda konuşmamak ve onun taraf olması konusunda baskı yapma-

mak gerekir. Böyle bir durumda çocuk arada kalmakta kendi duygularını yaşayamamaktadır. Kendini ifade edebileceği ortamlar oluşturulmadır. Boşanmadan kendisinin sorumlu olmadığını, bakımının sürekli ve düzenli olarak yerine getirileceğini ve hiç bir zaman yalnız bırakılmayacağını anlatmak gerekmektedir. Diğer bir deyişle çocukların boşanmaya uyum sağlamasında en önemli etmen, boşanma sonrasında hem annenin hem de babanın çocuklarıyla kurdukları ilişkinin kalitesidir.

Sonuç olarak çocukların yaşamında ebeveyn ilişkilerinin son derece önemli olduğu açıktır. Ebeveynlerinin boşanması ise, çocuk için oldukça zor bir süreçtir. Boşanmanın getireceği, belirsizlikler, güvensizlik, endişe ve kaygılarla baş etmeye çalışan çocuk için, anne ve babasının sergileyecekleri tutarlılık çok önemli olacaktır (Öngider,2013).

Kaynakça

Öngider N. (2013)Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Etkileri

Öztürk, M. (2008). 99 sayfada boşanmış ailelerde çocuk. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul

Yavuzer H. (1982) Çocuk ve Çocuk, Altın Kitaplar Yayınevi

YAŞAMIN YANKISI

Bir zamanlar bir baba ile oğul dağlık bir bölgede yürüyüşe çıkmışlardı;

Bir ara nasıl olduysa çocuğun ayağı kaydı ve incindi çocuk acıyla bağırdı :

Aaa hhh!!!.....

Karşı dağlarda yankı yapan sesi geri döndü :

Aaa hhh!!!.....

Daha önce böyle bir durumla karşılaşmamış çocuk bu kez :
"Sen kimsin ?" diye sordu

Cevap gelmekte gecikmedi: "Sen kimsin ?"

Sinirlenen çocuk : " Sen bir korkaksın!" diye bağırdı

Dağdan "Sen bir korkaksın!" yanıtını aldı.

Bu olanlara bir anlam veremeyen çocuk babasına neler olduğunu sordu. Babasının gülümsediğini gördü. Babası, "şimdi dikkatlice beni izle oğlum" dedi ve yüksek sesle bağırdı: " Hayatı çok seviyorum!"

Karşı dağlardan aynı ses geldi: " Hayatı çok seviyorum!"

Baba : "sana hayranım!"

Yankı: "sana hayranım!"

Baba : "sen harikasin!"

Yankı: "sen harikasin!"

Çocuğun şaşkınlığının daha da arttığını gören baba, ona durumu şöyle açıkladı: " Bu, yankı adı verilen bir tabiat olayıdır. Ama hayatı da çok iyi anlatır. Yani yaşamdan ne istiyorsan önce onu sen vermelisin. Verdiklerin aldıkların olacaktır. Tatlı sözler tatlı yankılar oluşturur sevmek istiyorsan önce sen sevmelisin. Saygı istiyorsan önce sen saygı duymalısın. Anlayış bekliyorsan bunu önce sen göstermelisin.

Öncelikle çoğunuzun duymuş olduğu bu hikâyemiz başta dursun; çocuklar, gençler kendi geleceklerini inşa ederken biz eğitimcilerin onlara yol işaretleri sağlamak gibi temel bir görevi olduğunu belirtelim. Aynı şekilde ebeveynler de çocuklarının iyi bir geleceğe sahip olmasını iyi birer insan olmalarını herkesten çok ister. Bütün çaba ve imkânlarını bu amaç için seferber etmeye hazırdırlar. Fakat bunu nasıl yapacakları, hangi yöntemleri kullanacakları noktasında ebeveynler birbirinden ayrılır. Amaçlar, niyetler aynı olsa da ortaya çıkan sonuçlar birbirinden çok farklı olabilmekte; kimi kendi ebeveynlerinden gördüğü geleneksel yöntemlerle, kimi de bu alanda oluşmuş hatırı sayılır literatürü takip ederek ve alan uzmanlarına kulak vererek çocuğunu yetiştirmeye çalışmaktadır. Hepimiz çocuklarımızın dürüst, ahlaklı, başarılı, özgüvenli, cesur, hakkını arayan, sevecen, mutlu, paylaşımcı, sorumluluk sahibi insanlar olmalarını isterken bazen bunların gerçekleşmediğini ya da bu özelliklerin yeteri kadar gelişmediğini görmek bizleri hayal kırıklığına uğratabiliyor. En basit cihazın bile doğru çalışabilmesi, arızalanmaması yani "kullanıcı hatası" durumu ile karşılaşmamak için onlarca sayfalık kılavuzlarını didik didik eden bizler, insanın yeryüzündeki bütün cihazlardan daha üstün oldukça komplike bir varlık olduğu gerçeğini gözden kaçırıyoruz. Çoğu zaman gözden kaçırdığımız bu gerçeği yeniden hatırlamak adına bu sayıda, anne baba tutumlarına giriş mahiyetinde ebeveyn-çocuk ilişkileri konusunu kısaca ele almak istiyorum.

YANI YAŞAMDA NEYLE KARŞILAŞMAK İSTİYORSANIZ, YANKISINI OLUŞTURABİLMEK İÇİN BUNU ÖNCE SİZ YAPMALISINIZ.

İlişki denilince aklımızda canlanan en temel kavram iletişim kavramıdır. İletişim, en basit tarifile iki kişi arasındaki karşılıklı mesaj alış verişidir. İlişkilerde bu temel kavramı gözden çıkardığımızda emir vermek, gözdağı vermek, 'sen' dilini kullanmak, yargılamak, suçlamak, mukayese etmek, alay etmek, ahlak dersi vermek gibi tek yönlü iletileri iletişimmiş gibi algılamaya başlarız. Sadece bizim değer ve beklentilerimizi öne çıkaran; karşı tarafın duygu, düşünce ve beklentilerini önemsemeyen bir yaklaşıma sağlıklı bir ilişki denilemeyeceği açıktır. İlişki birbirini anlamaya, kabullenmeye, sevmeye açılan bir kapıysa eğer iletişim de o kapının anahtarıdır. Biz yanlış anahtarla birbirimize açılan kapıları açmak için ne kadar zorlarsak zorlayalım boşa çaba harcamış oluruz. Ebeveynler olarak çocuklara karşı davranış biçimlerimiz, yanlış iletişim yöntemlerimiz çocukların kişilik yapıları üzerinde önemli etkiler bırakır. Çocuk inatçılığı alışkanlık haline getirmeye başlamışsa, sürekli olarak bize karşılık veriyorsa, kaygı-kızgınlık-endişe duygularını yoğun bir şekilde yaşıyor, güvensizlik ve başarısızlık duygularıyla baş edemiyorsa, yalan söyleme davranışları ortaya çıkmaya başlamışsa, kendi kabuğuna çekilip içine kapanmaya, kırılmalı ve alıngan davranışları artmışsa bilmeliyiz ki çocuğumuzla sorunlu bir ilişki geliştirmeye başlamışızdır. Ciddi iletişim hatalarının ortaya çıkardığı bu durumun farkına varamaz ve gerekli önlemleri zamanında alamazsak bu davranış sorunlarının kronik hale gelmesi kaçınılmazdır. Böyle bir durumla karşılaşmak istemiyorsak öncelikle çocuklarımızın kişilik gelişimlerinden ebeveynler olarak kendimizi sorumlu tutmalı, bazı temel yaklaşımları ortaya koymak konusunda istekli olmalıyız. Bu temel yaklaşımları özetle şöyle ortaya koyabiliriz. İlk başta çocuğumuzun kendine özgü renkli dünyasını anlayabilmek için onunla sohbet etme ortamı oluşturmamız gerekir. Çocukla bütün günü aynı çatı altında geçirmek onunla zaman geçirdiğimiz anlamına gelmez. Onlara kaliteli bir zaman dilimi ayırmak zorundayız. Kaliteli zamandan kastımız kısa da olsa düzenli olarak çocuğumuzun, ilgi-yeteneklerini anlamaya, geliştirmeye, çocuğun duygu-düşüncelerine yoğunlaşmaya ayırdığımız zaman

dilimini ifade eder. Sadece çocuğumuza ayırmış olduğumuz bu zaman diliminde dikkatimizi diğer uyaranlardan bütünüyle soyutlamaya çalışmalı sadece çocuğumuzu anlamaya-dinlemeye, onun duygusal-sosyal ihtiyaçlarına yoğunlaşmaya çalışmalıyız. Çocuklar genellikle ergenlik dönemine kadar kendilerini ifade etmek, yetişkinlerle konuşmak konusunda oldukça isteklidirler. O nedenle yetişkinlerin çocuklarıyla, sohbet zemini oluşturmak konusunda çok fazla çaba sarf etmeleri gerekmiyor. Sadece onlarla yapılacak sohbetlerde bazı önemli püf noktalarına dikkat etmek gerekiyor. Bunlar özetle; aşırı eleştirel ve yargılayıcı olmaktan kaçınmak, çocukları özellikle başkalarının yanında rencide etmekten kaçınmak, kıyaslama yapmamak, toplum içinde konuşmalarını desteklemek, sevgimizi sıklıkla ifade etmek, yeteneklerini fark etmek ve desteklemek, olumlu davranışlarını takdir etmek ve fikirlerine değer verdiğimizizi hissettirmemiz gerekir. Tıpkı hikâyemizdeki sesin yansması gibi, çocuğumuzun davranışları bizim yaklaşımlarımızın ondaki yansmasıdır. Dolayısıyla problemler bir çocukta problem, çocukta değil onun yetişmesinden sorumlu yetişkinlerin çocuğa yaklaşım tarzındadır. Örneğin hırçın ve sinirli olan bir çocuk kendi doğasında olan bir özellikten çok anne babasının yanlış yaklaşımlarına karşı bir tepkinin dışavurumunu yansıtıyor demektir.

Çocuklarımızla iletişim problemlerini çözmüş olmak çok önemli bir aşama olmakla birlikte tek başına çok az şey ifade eder. Burada öne çıkan diğer önemli bir husus ebeveynler olarak bizlerin ailede nasıl bir rol model ortaya koyduğu ve gündelik yaşantımızda nasıl bir tutum benimsemiş olduğumuzdur. Çocuklarla ilişkilerimizde ebeveyn tutumları olarak yansıyan bu durum çocukların kişiliklerinin gelişiminde doğrudan belirleyici bir etkiye sahiptir. Grafikte görüldüğü gibi genellikle 8-10 temel kategoride ele alınan ebeveyn tutumlarını ve bu tutumların çocuklar üzerindeki yansımaları konusunu ayrı ayrı başlıklar halinde ele alabiliriz.

AŞIRI BASKICI VE OTORİTER TUTUM

Çocuğun ilgi ve isteklerinin dikkate alınmadığı bu tutum örneğinde çocuğun seviyesine inip onu anlamak gibi bir kaygı sözü konusu değildir. Neden konulduğu belli olmayan kurallarla boğulan çocuktan sadece bu kurallara sorgusuzca uyması beklenir. Kurallara uymadığında cezayla karşı karşıya kalan çocuk, kuralları içselleştirme şansına sahip olamaz. Kurallara uymayı sağlayan tek motivasyon kaynağı cezadan kaçınma isteğidir. Otorite boşluğunda ise kurallar etkinliğini kaybeder. Böyle ailelerde, çocukları kendilerinin birer kopyası gibi algılayan anne babalar, onları farklı istek ve yetenekleri olan ayrı bireyler olarak kabul etmezler. Çocuklara çok kısıtlı bir özgür alan bırakan böyle ailelerde çocuklar sürekli olarak suçlanma, yargılanma kaygısı içerisindedir. Yaşından büyük olgunluk beklenen bu çocuklar uç davranış özellikleri sergileyebilir. Ya aşırı itaatkâr, içine kapanık, çekingen davranışlar ve kişilik örüntüleri ortaya koyarlar ya da zorba davranışları benimseyip aşırı saldırganlık gösterebilirler. Baskıyla anne babaya karşı uysallık gösteren bu çocuklar esasen ebeveynlerine karşı içten içe kin besleyebilirler. Sürekli kusurları aranan bu çocukların stres düzeyleri yüksektir, aşırı stres ise hata yapma olasılığını daha da yükseltir. Kendilerine hoşgörüsüz davranıldığı için kendileri de hoşgörüsüz olmayı öğrenirler.

AŞIRI HOŞGÖRÜLÜ(SERBEST) ANNE-BABA TUTUMU

Böyle ailelerde hiçbir zaman kesin kurallar olmadığı gibi var olan kurallar da yeteri kadar uygulanmaz ve denetlenmez. Çocukların istekleri birinci plandadır. Otoriter ailelerde ipler tamamen ebeveynlerin elindeyken bu ailelerde ise tam tersine çocuklar hakim pozisyondadır.

Gerek ev ortamında gerekse dışarda istekleri sorgulanmadan yerine getirilen bu çocuklar doyumsuz olmayı öğrenirler. Risk oluşturabilecek durumlarda bile bu çocukların davranışları sınırlandırılmaz. Sadece olağanüstü durumlarda anne baba varlığını hissettirmeye çalışır. Bu ailelerde anne baba çocuğun yaparak yaşayarak daha iyi öğrenebileceğine inanır. Bu inanç kısmen doğru olsa da öncelikle çocuğun doğru davranışlar konusunda büyüklerin desteğine/rehberliğine ihtiyacı olduğu konusu gözden kaçırılır. Her istediğine kolayca ulaşan bu çocuklar ben merkezli bir kişilik yapısı geliştirir. Aile dışındaki sosyal ortamlarda da her istediğini kolayca elde etme eğiliminde olurlar. Dolayısıyla böyle bir dünyayla karşılaşmadıklarında ciddi uyum problemleri yaşarlar. Başkalarının isteklerini dikkate almayan, onların haklarını görmezden gelen aşırı serbest aile ortamında yetişen çocuklar büyük oranda çevresinde sevilmeyen dışlanmış insanlar olma riski ile karşı karşıya kalırlar.

AŞIRI KORUYUCU ANNE-BABA TUTUMU

Çocuklarına hayat tecrübesi yaşama fırsatı tanımayan bu ailelerde çocukların büyüdüğü hiçbir zaman fark edilmeyip onlara hep bebekmiş gibi davranılır. Geç kavuşulan, aşırı istenilen, tek çocuk, tek erkek veya kız çocuk gibi çocuklar genel-

likle abartılmış sevginin odak noktası olurlar. Çocuklarına hiçbir sorumluluk vermeyen bu aileler çocuklarını ilgilendiren kararlar da bile onlara söz hakkı tanımazlar. Hayatta deneyimlemesi gereken şeyleri deneyimleyemeyen bu çocuklar, uyum güçlükleri yaşarlar, çoğunlukla ailelerine karşı bağımlılıklarını genelleştirerek onun hamiliğini üstlenebilecek herkese karşı bağımlılık duygu ve davranışları geliştirirler. Ailelerinin koruyucu tutumları çocuklardaki bencillik duygularını besler, çevresindeki diğer insanların da kendilerine hizmet etmesi beklentisi içine girerler. Toplumda çoğunlukla böyle bir durum gerçekleşmediği için de bu çocuklar çoğunlukla mutsuz, başarısız ve güvensiz olurlar.

DENGESİZ, KARARSIZ, TUTARSIZ ANNE BABA TUTUMLARI

Anne-babadaki dengesiz-tutarsız tutum gerek annenin kendi içindeki kararsızlığından, gerek babanın kendi içindeki kararsızlığından ve gerekse de her ikisi arasındaki görüş ayrılığından ortaya çıkabilir. Dengesiz-tutarsız anne-baba tutumu kimi zaman tüm çocuklara eşit davranmama şeklinde açığa çıktığı gibi kimi zamanda aynı çocuğa yaptığı bir davranıştan dolayı bazen çok sert tepki vermek bazen de olumlu tepkiler vermek şeklinde kendini gösterebilmektedir. Bu tutuma maruz kalan çocuk/çocuklar hangi davranışı nerede, ne zaman ve nasıl yapacakları konusunda ciddi bir bocalama yaşarlar. Olumlu davranış kazanmakta güçlük yaşayan bu çocukların davranışlarındaki temel motivasyon salt cezadan kurtulma motivasyonudur. Kendi içlerinde bir denge kurmakta zorlanan bu çocuklar, güven eksikliğini öncelikle anne-baba ve diğer yakınlarına sonra da bütün insanlara yayarlar. Genellikle doğru kararlar alamaz ve görüşlerini açıkça ortaya koyamazlar. Kendilerini, haklarını hiçbir ortamda savunamaz pasif, kırılğan bir kişilik yapısı oluştururlar.

İLGİSİZ VE DUYARSIZ ANNE-BABA TUTUMU

Bu anne-baba tutumunda çocuğun ne ilgilerine ne de ihtiyaçlarına yeteri kadar ilgi gösterilip tepki verilir. Bu ailelerde çocuklara özel bir zaman dilimi ayrılmadığı gibi onların gelişimlerine katkı sağlayacak özel bir çaba da harcanmaz. İlgisiz-duyarsız anne-baba tutumları genelde reddedici anne-baba tutumlarıyla bazı nüansların dışında benzer özellikler gösterir. Genelde reddedici anne-baba tutumları istenmeyen çocuk, plansız doğum gibi durumlarda gözlenebilirken; ilgisiz anne-baba tutumları ise sosyoekonomik duruma ya da ebeveyn yaşıyla ilişkilendirilebilir. İlgisiz anne-baba tutumlarına maruz bırakılan çocuklar riskli davranışlara eğilimli hale gelirler. Okulda da ciddi sorunlar yaşayan bu çocuklarda erken madde kullanımı, yanlış arkadaşlıklar ve evden kaçma gibi davranışlar sıklıkla görülebilir. Zamanı etkili kullanamayan, geleceğe yönelik uzun vadeli planlar yapamayan, düşük özsaygısı ve keşfedilmemiş ilgi/yetenekleriyle bu çocuklar erken yaşta, eğitimlerini tamamlamadan iş hayatına atılabilirler.

MÜKEMELİYETÇİ ANNE-BABA TUTUMU

Çocuklarından her şeyin en iyisini bekleyen mükemmeliyetçi anne-babalar genellikle çocuklarını kendi eksikliklerinin tamamlayıcı bir unsur olarak görür. Gerçekleştiremedikleri hedeflerini çocuklarına miras bırakan bu aileler çocuklarını oldukları gibi kabul etmez, onların kapasitelerinin çok üzerinde bir beklentiye sahip olurlar. Çocukları boğucu kural ve kalıplarla hırpalayan bu aileler hem kendilerine hem de çocuklarına hayatı çekilmez hale getirirler. Çocuğundaki davranış problemleri için kurumumuza başvuran ve danışmanlığını benim üstlendiğim, çocuğu matematik dersinden 100 yerine 95 aldığı için kaygısını ifade eden anne, mükemmeliyetçi anne-baba tutumuna çok uygun bir örnektir. Bu ailelerin çocuklarına yönelik geliştirdikleri yüksek beklentiler, çocuklarda belli bir zaman sonra “zaten başaramıyorum neden deneyeyim” düşüncesini oluşturur. Bu düşünce kısa bir zaman sonra yerini aşağılık kompleksine bırakır. Kendi iç dünyasında sürekli çatışmalar yaşayan çocuk mutsuz ve doyumstuzdur.

DEMOKRATİK ANNE-BABA TUTUMU

Güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum olarak da bilinen demokratik anne-baba tutumları, çocuğun sağlıklı kişilik gelişimine katkı sağlayan en tutarlı anne-baba-çocuk ilişkisini ortaya koyar. Her şeyden önce bu tutumla yetişen çocukların ayrı birer birey oldukları kabul edilir. Bu çerçeve içerisinde çocuğun anne-babadan farklılık gösteren duygu, düşünce, ilgi ve yeteneklerine saygı gösterilir. Çocuğun ilgileri dikkate alınarak yeteneklerini geliştirme fırsatı sunulur. Kurallar tek taraflı olarak belirlenmez, kuralların ortaya konmasında ve uygulanmasında çocukların da sorumluluk üstlenmeleri istenir. Bu ailelerde yetişen çocuklar neyi, nerde, nasıl ve niçin yapmaları gerektiğini açık bir

şekilde bilir. Davranışlarda ortaya konan tutarlılık çocukların güven duygularının gelişimine, olumlu davranışların pekişmesine ve olumsuz davranışların ortadan kalkmasına yardımcı olur. Davranışların yapılandırılmasında ceza kullanılır ancak ceza kesinlikle fiziksel ceza değildir. Bu ailelerde uygulanan ceza yöntemi bazı haklardan mahrum kalmakla sınırlıdır. Merak ve keşif duyguları beslenen bu

çocuklar yaparak yaşayarak öğrenir ve esasında öğrenmek zorunlu bir eylem olmanın dışında tabii bir ihtiyaç olarak algılanır. Gereksiz kısıtlama, kural ve baskının olmadığı demokratik ailelerde hoşgörü ikliminin egemen olduğunu; cezadan çok ödül ve övgünün eğitim araçları olarak öne çıktığını söyleyebiliriz. Demokratik ailelerde aile bireyleri arasındaki sevgi bağı herhangi bir koşula indirgenmez. İsrar ve zorlama yerine herkese yetenek ve kapasitesi ölçüsünde sorumluluk verilir. Herkes kendi sorumluluklarını yerine getirmek kendi problemlerini çözmek konusunda cesaretlendirilir. Böylece karar alma ve problem çözme becerileri gelişen çocuklar daha yaratıcı, dengeli ve uyumlu bir kişilik geliştirirler. Yeni durumlara uyum konusunda güçlük yaşamayan bu çocuklar kendilerinin ve başkalarının özgürlüklerinin sınırları konusunda yeteri kadar iç görüye sahip olurlar. Çevresindeki insanlarla rahatlıkla iletişim kurabilen bu çocuklar gerek sosyal hayatlarında gerekse de iş hayatına atıldıklarında başarılı ve mutlu bireyler olurlar.

Nihayetinde sonuç olarak son söz niteliğinde yazımızın başında aktardığımız hikâyeye de ilişkilendirerek şunları söyleyebiliriz: çocuklarımız bizlerden ayrı birer birey olsa da esasında bizi bize yansıtan birer boy aynası ya da sesimizin yankısı gibidir. Biz onlara ne vermişsek onlardan alacağımız da odur.

TÜRKLERDE EĞİTİM VE KÜLTÜR

BÖLÜM I: İSLAMİYET ÖNCESİ TÜRK EĞİTİM VE KÜLTÜRÜ

Gürhan DANACI
RAM Rehberlik Öğretmeni

Kurultaya, boy beyleri ve hatun da katılırdı.

Resim <https://www.yardimcikitaplar.com/> adresinden alınmıştır.

Eğitim Latince “Educate” mastarının isim şekli olan “Education” sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. Sözlükte büyümek, yetişmek, gelişmek gibi anlamlara gelir.

Eğitim, bireylerin kendi yaşantıları yoluyla davranışlarında değişiklik meydana getirme sürecidir. Öğretim ise; yaşantılar yoluyla meydana gelen kalıcı davranış değişikliğidir. Eğitim doğumla başlar ve ölüme kadar devam eder. Eğitim, zaman ve mekân yönünden kapsamlı, süreli ve boyutludur. Öğretim ise; belli bir amaç doğrultusunda teşkilatlı ve düzenli olarak belli bir mekânda öğretmenler tarafından araç-gereç kullanılarak bilgi aktarma şeklinde yürütülen bir faaliyettir. Öğretim eğitimin bir parçasıdır. Eğitim-öğretimi insan davranışlarında olumlu yönde değişiklikler yapma süreci olarak değerlendirebiliriz.

Eğitim sürecine yoğunlaşmadan önce Türk sözcüğünün anlamına odaklanmak gerekmektedir. “Türk” sözcüğünün ilk defa M.S. VI. Yüzyılda kullanıldığı görülmektedir. Türk kelimesinin sözlük anlamı olarak kuvvetli, güçlü anlamları taşıdığı bilinmektedir. Kaşgarlı Mahmut, Türk adının Türklere Allah tarafından verildiğini ve bu kelimenin “gençlik, olgunluk, kuvvet ve kudret çağı” anlamlarına geldiğini söylemiştir. Ünlü sosyolog Ziya GÖKALP, Türk kelimesinin töre, türe kelimesinden –k ekiyle yapılmış ve “törelî, nizamlı ve yasa ile düzenlenmiş kavim” anlamına gelen bir ad olduğunu kabul eder. Türk’lerin yaşadığı yer hakkında da Macar (Hun) Türkiyatçısı G. Nemeth, Türk anavatanının Asya’nın kuzeybatısında, Altay dağları ile Urallar arasında ve Aral gölü bölgesinde olduğunu iddia etmektedir.

Türk milletinin eğitim anlayışı çağlar içerisinde değişime uğrayarak günümüze kadar gelmiştir. Çünkü çağın gerektirdikleri ve milletlerin ihtiyaçları eğitim sistemine yön verir. Türk eğitim tarihi; atasözleri, destanlar, masallar, ninniler, edipler,

ahlakçılar, halk ozanları ve hatta şamanları vb. kapsayan bir terimdir. İslamiyet öncesi Türklere eğitim-öğretim denildiğinde bilinen ilk Türk devletlerindeki eğitim aklı gelir. Ancak günümüz eğitiminden bağımsız bir şekilde toplumun ihtiyaçları doğrultusunda gelişmiş bir düzenden bahsetmek gerekir. Son yıllarda yapılan kazı çalışmalarıyla birlikte eski Türk uygarlığı hakkında daha çok bilgi ve belge ortaya çıkmakta olup, bu bilgi ve belgeler ile birlikte Türklerin yaşam biçimleri, kültürleri ve eğitim süreçleri hakkında daha çok bilgi sahibi olabilmekteyiz. Yine de yeterli bilgiye henüz ulaşılabilmemiş değildir.

Resim <https://www.altayli.net/> adresinden alınmıştır.

HUN TÜRKLERİNDE EĞİTİM VE KÜLTÜR

Hunlar tarihte bilinen ilk Türk devletidir. Başkentleri Ötügendir. Hunlar sürü besleyen, atlı göçebe kabilelerden oluşmuştur. Türklerin kadim düşmanı Çinlilere karşı korunmayı kolaylaştırması ve sürekli sürülerinin peşinde hareket halinde olmayı kolaylaştırması, atlı göçebelik kültürünün benimsenmesindeki en önemli etken olmuştur. Savaşçılık, yöneticilik, el sanatları, dini inançlar ve çocuk yetiştirmede atlı göçebelik yaşam biçimine göre düzenlemeler yapılmış olup; Hunlarda kültürü şekillendiren bu yaşam biçimi olmuştur. Toplumun ihtiyaçlarını yaşam biçimi belirlemiştir.

Hunlar da Sakalar (İskitler) gibi atlı göçebe kültüre sahip bir devlettir. Göçebe Türklerin düşmanları da kendileri gibi atlı göçebe olan kabilelerden oluşuyordu. Bu nedenle Hunlar her an savaşa hazırlıklı olmak zorundaydı. Eli silah tutan herkes nerede ve ne zaman görev yapacaklarını çok iyi bilmek zorundaydılar. Bu yaşam tarzı o güne kadar görülmemiş yepyeni savaş taktikleri geliştirmelerine neden olmuştur. Haliyle iyi bir eğitim sistemi olmadan bunları gerçekleştirmek mümkün olmayacaktır. Tesadüfi olarak düzen kurmak mümkün değildir. Hunların bilinen en ünlü hükümdarı Mete Han'dır. Mete Han atlarını renklerine göre ayırarak çok düzenli ve disiplinli bir ordu sistemi geliştirmiştir. Bu o güne kadar görülmemiş bir durumdur. Bu durum bile Hunlarda sistemli bir eğitimin kanıtı sayılabilir.

Hunlarda eğitimin en önemli parçalarından biri de hayvan yetiştirmektir. Kappers, hayvan yetiştiriciliğinin dünyaya iç Asya'dan yayıldığını; aynı zamanda atın evcilleştirilip atlı göçebe kültürünü kuranların da Hunlar olduğunu belirtmektedir. Kaşgarlı Mahmut'un şu sözlerinden atın Türkler için önemini anlıyoruz: "At Türkün kanadadır. Ata bakan seyise "El başı" yani "vilayetin başı" denir.

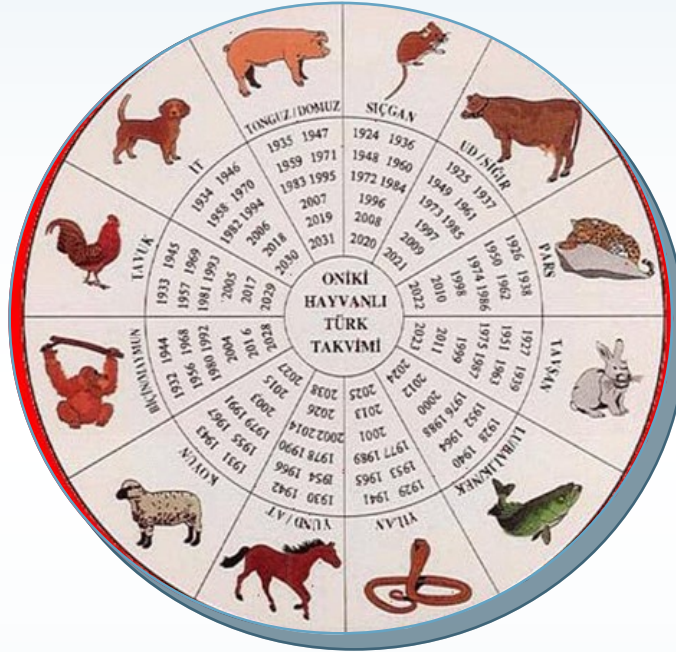
Sürü besleyen atlı göçebe ve savaşçı bir toplum olan Hunların hayvansal ürünlerin işlenmesi amacıyla araç gereç yapmaları son derece normal bir durumdur. Kürk, halı, kilim, madeni eşya, kılıç kuşağı, koşum takımları, bronz plakalar gibi sanatsal eserlerin yapılmasında yetenekli zanaatkarların olduğu, son yıllarda yapılan kazılardan elde edilen eserlerle kanıtlanmaktadır. Madenlerden altın ve demir gibi elementleri işleme konusunda yetenekli oldukları yine bulgularla belgelenmektedir. **Özellikle Kazakistan'da Esik (Issık) kurganda bulunan altın elbiseli adam bunun önemli kanıtlarındandır.** Ayrıca Selenga ırmağı ve Baykal

gölü kıyılarında yapılan kazılarda bulunan saban demiri, muhtelif büyüklükte oraklar ve tahıl saklamak için açılmış kuyular Türklerin aynı zamanda tarım ile de uğraştığını göstermektedir.

GÖKTÜRKLERDE EĞİTİM VE KÜLTÜR

M.S. 552 yılında Bumin Kağan önderliğinde bağımsızlıklarını kazanan ve tarihte ilk defa Türk adını kullanan devlettir. Bumin Kağan'ın ölümünden sonra önce ikiye ayrılmış ve sonrasında da önce Doğu Göktürkler sonra da Batı Göktürkler tarih sahnesinden çekilmiştir. Daha sonrasında M.S. 681'de Kutluk Kağan önderliğinde II. Göktürk Devleti (Kutluk Devleti) kurulmuştur. Bu devletin kuruluşu Türkler için önemli olan Ergenekon Destanı ile anlatılmaktadır. Bilge Kağan, Kültigin ve Vezir Tonyukuk dönemlerinde en parlak devirlerini yaşamışlardır.

Göktürklerde eğitim Hunların devamı niteliğinde töreye dayalı bir yapıdadır. Göktürkler, Hunlardan farklı olarak 38 harften oluşan bir alfabe kullanmışlar ve bu alfabe ile yazılmış kalıcı eserler bırakmışlardır. Göktürklerin bıraktıkları Bengü taşlar sistemli bir eğitimlerinin olduğunu ve halkının okur-yazar olduğuna işaret eder. Göktürkler Türk tarihini aydınlatan

Resim <https://www.uygur.com/> adresinden alınmıştır.

Orhun Yazıtları gibi binlerce yıllık kalıcı eserler bırakmışlardır. **Orhun yazıtlarında 6000 kelime vardır.** Bu sayı bile o dönemde Türk dilinin ne kadar gelişmiş olduğunun göstergesidir. Ayrıca Göktürklerin 12 hayvanlı bir takvim kullanmaları astronomi ile uğraştıklarının işaretlerindedir. Göktürkler yazıyı kâğıt üzerine yazmak yerine taşa işlemişler ve milletin her zaman görmesi ve Çin tehlikesine karşı uyanık olmalarını sağlaması amacıyla kaplumbağa kaidesi üzerine oturtmuşlardır.

Göktürklerde de ekonominin temelini hayvancılık oluşturmaktaydı. Ancak ipek yolu üzerinde bulunan devletin gelirlerinden biri de ticaretti. Göktürklerin yaşadıkları yerlerde son yıllarda yapılan kazılarla sulama kanalı ve tarım aletleri kalıntlarına rastlanması tarım ile de uğraştıklarına işaret etmektedir. Göktürkler Orhun yazıtlarıyla tarihe not düşmüşlerdir. Ayrıca balbal adı verilen savaşlarda ölenler için dikilen heykeller ve Bengü taşların kaidesindeki kaplumbağa figürü taş işçiliğinde maharetli olduklarını göstermektedir.

UYGURLARDA EĞİTİM VE KÜLTÜR

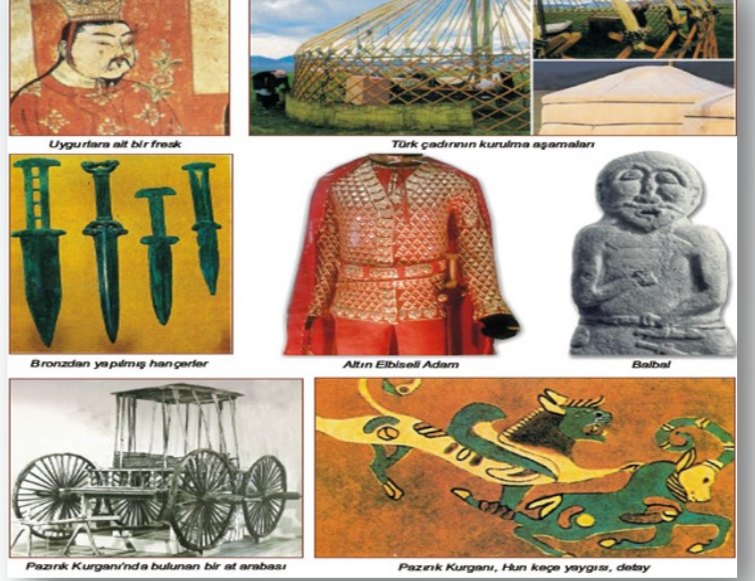
M.S. 745'te Göktürklerin yıkılması ile hâkimiyeti Uygurlar ele geçirmiştir. Uygurlar Mani dininin olumsuz etkileri sonrasında zayıflamış ve 840 yılında yıkılmışlardır. Uygurların yaşam tarzları Göktürlere benzese de şehirler kurup, buralarda yaşamaları ve dini inanışları yönünden farklıdır. Uygurlar maniheizm dinini benimsemişlerdir. Bu din et yemeyi yasakladığı için Uygurlar savaşı özelliklerini kaybetmişlerdir. Maniheizmin, 762'de Böğü Kağan tarafından resmi devlet dini olarak kabul edilmesiyle, Arami-Süryani alfabeleri karışımı mani yazısı Uygurca eserlerin basıldığı bir yazı dili haline gelmiştir. Uygurlar tarafından baskı teknikleri kullanılmıştır. Bu durum edebiyat, sanat ve din konularında çok sayıda eser basılmasına neden olmuştur. Uygurlar arasında okur-yazarlık çok yaygındır. Bu durum kültürel düzeyde gelişmeyi sağlamış olup; yabancı devletlerin saraylarında kâtiplik, bürokratlık ve danışmanlık gibi görevleri icra etmişlerdir.

Uygurlarda toy adı verilen şenlikler düzenlenirdi ve bu şenliklerde koşuklar söylenirdi. Uygurlar döneminde Çin ile ticaret gelişmiştir. Uygurlar, Avrupalılardan yüzyıllarca önce kâğıdı ve matbaayı öğrenmişlerdir. Uygurlardan günümüze ulaşmış kitaplar bulunmaktadır ve matbaa yoluyla çoğaltılmışlardır. Ayrıca Uygurlar döneminden Göktürk alfabesi ile yazılmış kitabeler de günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bunlar içerisinde en ünlüleri Sine-usu ve Karabalasagun Kitabeleri'dir. Uygur Kağanı Bayun-çur adına dikilen Sine-usu Kitabesi'nde Kutluk Bilge Kül Kağan'dan bahsedilmektedir. Karabalasagun Kitabesi, Uygurların kuruluşundan, zaferlerinden ve mani dininden bahsetmektedir. Bu yazıt Türkçe, Çince ve Soğdca olarak yazılmıştır.

Resim <https://turktoplumsalhayathukuksanat.weebly.com/> adresinden alınmıştır.

İslamiyet öncesinde kültür ve eğitim hayatını anlayabilmek için Asya'dan Avrupa'ya uzandığımızda da benzer eserlerin varlığı görülmektedir. Avrupa'da bulunan en eski Türk kitabelerinden en önemlileri Madara Kaya Kitabesi, Peçenek ve Sekel Kitabeleridir. Madara Kaya Kitabesi Bulgaristan'da Madara köyü yakınlarındaki bir kaya üzerine işlenmiş süvari ve yazılardan ibarettir. Bu kitabe Türk-Bulgar (Bolgar) kağanı Kurum Han adına oğlu Omurtag Kağan tarafından yaptırılmıştır. Peçenek kitabeleri ise Macaristan'ın Nogy Szent Miklos köyü civarında bulunan yirmi üç parça altın kap-kacak eşya üzerine yazılmış yazıdır.

Resim <http://turklerde sanat.blogspot.com/> adresinden alınmıştır.

Sonuç olarak İslamiyet öncesi Türklerde konar-göçer kültürü hâkim olduğundan bu yaşam tarzına uygun olarak yazı, mimari ve ekonomi gelişmiştir. Günlük yaşam uçsuz bucaksız bozkırda hayatta kalma, otlaklara sahip çıkma ve savaş eğitimi üzerine inşa edilmiştir. Eğitim açısından Göktürklerin yazıyı kullanmaları, Orhun Kitabeleri'nin varlığı ve Uygurların sağladığı kültürel zenginlik İslamiyet öncesi dönemin en dikkat çekici gelişmeleridir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, Y. (1999). Türk Eğitim Tarihi. İstanbul.
- Başaran, İ. E. (1984). Eğitime Giriş, Ankara.
- Binbaşıoğlu, C. (1988). Eğitime Giriş, Ankara.
- Hali, S. ve Rencüzoğulları S. (2017). İslamiyet Öncesi Türklerde Eğitim, 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi, 6, (17).
- Ünalın, S. ve Öztürk, H. (2008). İslamiyet'ten önce Türklerde Eğitim ve Öğretim. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

Pirimehmet Mah. 107. Cad. No:25

Merkez/ISPARTA

Telefon: 0 246 218 34 48

Belgegeçer: 0 246 232 7585

Web: <http://ispartaram.meb.k12.tr>

Eposta: rehberlik32@meb.gov.tr